

Försvvarshögskolan

Bland beduiner och balubas - mötet med den andre i FN:s tjänst

En komparativ studie av svenska FN-bataljoner i Kongo och Gaza år 1961-1963
och deras respektive skildringar av lokalbefolkningen

C-uppsats

Försvvarshögskolan

Militärhistoria påbyggnadskurs ht 2019

Författare: Sara Norbäck

Handledare: Lars Garpenhag

Antal ord: 11621

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
1.1 Suezkrisen och svenska FN-bataljoner i Gaza 1956-67.....	2
1.2 Kongokrisen och svenska FN-bataljoner i Kongo 1960-64.....	3
1.3 Svenska värnpliktiga i två olika fredsbevarande operationer.....	3
2. Syfte och frågeställning	4
3. Tidigare forskning	5
3.1 Komparationer mellan UNEF och ONUC.....	5
3.2 Sverige, de värnpliktiga, och FN-operationer.....	6
4. Teoretiskt ramverk	8
4.1 Den andre och orientalism.....	8
4.2 Den andre och konstruktionen av maskulinitet och självbild.....	9
4.3 Den andre och feminisering som analytiskt verktyg.....	10
4.4 Analysfrågor.....	11
5. Metod och material	13
5.1 Metod.....	13
5.2 Material och avgränsningar.....	14
6. Undersökning	15
6.1 Samhälle, religion och kultur.....	15
6.1.1 UNEF.....	15
6.1.2 ONUC.....	17
6.1.3 Sammanfattning.....	18
6.2 Mötet med den andre.....	19
6.2.1 UNEF.....	19
6.2.2 ONUC.....	21
6.2.3 Sammanfattning.....	24
6.3 Kvinnor.....	25
6.3.1 UNEF.....	25
6.3.2 ONUC.....	27
6.3.3 Sammanfattning.....	28
6.4 Den egna självbilden.....	29
6.4.1 UNEF.....	29
6.4.2 ONUC.....	31
6.4.3 Sammanfattning.....	33
7. Avslutning	34
7.1 Slutsats.....	34
7.1.1 Inledande reflektioner.....	34
7.1.2 Det kollektiva jaget och den andre i kontrast.....	35
7.1.3 Elefanten i rummet - en avslutande komparation.....	36
7.2 Vidare forskning.....	38
8. Källförteckning	39
8.1 Referenslista.....	39
8.2 Källmaterial.....	41

1. Inledning

Denna uppsats ämnar att undersöka och komparera totalt tio svenska bataljoner som tjänstgjorde i Gaza och Kongo under åren 1961-1963. Uppsatsen undersöker hur bilden av den andre i korrelation med den egna självbilden producerats i skrift genom bataljonernas möten med lokalbefolkningen och en annorlunda kultur. Nedan följer en introduktion till ämnet.

1.1 Suezkrisen och svenska FN-bataljoner i Gaza 1956-67

UNEF I var en av de första svenska FN-insatserna med ursprung i Suezkrisen. År 1956 nationaliserade Egyptens president Gamal Abdel Nasser Suezkanalen, som tidigare varit privatägt av ett brittiskt-franskt bolag. Nassers beslut upprörde de två europeiska länderna då transportleder till kolonier samt Västeuropas oljetransporter skars av, vilket resulterade i en brittisk och fransk ockupation av kanalområdet. Ungefär samtidigt tog anfallande israeliska styrkor kontroll över strategiska punkter på den egyptiska halvön Sinai. Händelserna i Mellanöstern väckte starka internationella reaktioner och USA samt Sovjetunionen enades om att genom FN tvinga fram ett tillbakadragande av de anfallande trupperna.¹ Under FN-flagg av generalsekreterare Dag Hammarskjöld organiserades UNEF I år 1956 med syftet att övervaka tillbakadragandet och fientligheternas upphörande. Med Egyptens medgivande gick FN-styrkorna in på dess landområde för att säkerställa freden.² Trupperna övergick sedan till att övervaka den demilitariserade zonen mellan Israel och Egypten, från Akabaviken till Gaza.³ Nils Sköld beskriver läget för de svenska FN-bataljoner som tjänstgjorde vid Sharm el Sheikh och ADL från 1956-1966 som stabilt. Infiltrationer över gränsen förekom utan större allvar. Det ansträngda läget i Mellanöstern medförde krav på ständig beredskap och strikt neutralitet mellan den egyptiska och israeliska sidan, tjänsten kunde dock tidvis upplevas som monoton.⁴

¹ Ericson Wolke, Lars, *Svenska Frivilliga. Militära uppdrag i utlandet under 1800- och 1900-talen*, (1996), s. 243

² Sköld, Nils, *Ifredens tjänst*, (1990) s. 32-33

³ Ericson Wolke, Lars, *Svenska Frivilliga. Militära uppdrag i utlandet under 1800- och 1900-talen*, (1996), s. 244

⁴ Sköld, Nils, *Ifredens tjänst*, (1990), s. 143-144

1.2 Kongokrisen och svenska FN-bataljoner i Kongo 1960-64

Sedan år 1885 hade Kongo varit under belgiskt styre - först under kung Leopold där befolkningen utstod lidanden under slavliknande förhållanden, och därefter av belgiska administratörer från år 1908 till 1960.⁵ Enligt den belgiska kolonialpolitiken sågs afrikanen som en vilde med möjlighet till civilisering om det gick i tillräckligt långsamt takt. Detta resulterade i rasåtskillnader och extremt låg utbildningsnivå samt obefintlig fördelning av inflytelserika positioner i samhället till kongoleser. Den belgiska administrationen hade inte heller tillräckligt försökt harmonisera landets olika delar och stammar.⁶ Vid den kongolesiska självständighetsproklamationen år 1960 utropade provinsen Katanga egen autonomi med stöd av dess europeiska befolkning och belgiska förband. Kongos nyblivne regeringschef Patrice Lumumba bad då FN om hjälp för att ena landet när situationen började eskalera med politiskt våld och stamrelaterade övergrepp samtidigt som konflikten började väcka stormakternas intresse.⁷ Mot denna bakgrund upprättade generalsekreterare Dag Hammarskjöld FN:s insatsstyrka för Kongo vilken syftade till att upprätthålla fred och ordning, ersätta belgiska experter och säkra ett belgiskt militärt tillbakadragande. Under 1961 utökades ONUCs mandat till att få använda nödvändigt våld för att förhindra ett inbördeskrig - operationen gick från en fredsbevarande till en fredsframtvingande operation,⁸ och för första gången sedan 1814 hamnade svenska trupper i regelrätta strider.⁹

1.3 Svenska värnpliktiga i två olika fredsbevarande operationer

Garpenhag och Thisner beskriver hur FN-operationers framgångar i hög grad vilar på parterna i konfliktens förtroende. Detta utslöt stormaktsstöd vilket gav det neutrala Sverige en god grund för deltagande och stödet för FN utvecklades under 1950-talet till en central linje i svensk utrikespolitik. Sverige och svenskarna ansågs ha specifika färdigheter för fredsbevarande operationer, vilket krävde civila kompetenser såsom samarbete och kontakt

⁵ Ericson Wolke, *Lessons learned?: Svenska operativa och taktiska erfarenheter från Kongokrisen 1960-1964*, (2007), s. 38-39

⁶ Sköld, Nils, *Med FN i Kongo - Sveriges medverkan i den fredsbevarande operationen 1960-1964*, (1994) s. 22-23, 28

⁷ Ericson Wolke, *Lessons learned?: Svenska operativa och taktiska erfarenheter från Kongokrisen 1960-1964*, (2007), s. 40-41

⁸ Ericson Wolke, Lars, *Svenska Frivilliga. Militära uppdrag i utlandet under 1800- och 1900-talen*, (1996), s. 251-253

⁹ Ericson Wolke, *Lessons learned?: Svenska operativa och taktiska erfarenheter från Kongokrisen 1960-1964*, (2007), s. 11-12

med lokala aktörer samt reducerad våldsanvändning.¹⁰ Insatsen i Kongo där 19 svenskar stupade var betydligt mer våldsamt än i Gaza.¹¹ Enligt Nils Sköld var Gaza-bataljonerna relativt populära bland lokalbefolkningen, även om konflikter förekom där UNEF-soldater saknade mandat att utöva rättskipning.¹² Ett sådant klagande fanns inte i Kongo till följd av de mer kaotiska förhållandena och regeringsproblemen.¹³ De svenska FN-förbanden i ONUC ska dock ha erhållit “så goda förhållanden med de olika parterna som läget medgav”. Det bör understrykas att “fienden” för FN var belgiska legosoldater och rådgivare till den katangesiska regimen och inte lokalbefolkningen.¹⁴ Bror Richard Svärd som tjänstgjort i både UNEF och ONUC beskriver hemkomsten från Kongo som radikalt annorlunda än från Gaza. Medan FN i Gaza hade säkrat ett vapenstillestånd mellan Israel och Egypten hade ONUC-soldater deltagit i strider och upplevt etnisk rensning - en kulturchock vilken folk hemma inte ska ha begripit sig på.¹⁵

2. Syfte och frågeställning

Det övergripande syftet med uppsatsen är att undersöka hur lokalbefolkningen framställdes under två olika fredsbevarande operationer i respektive bataljonstidningar. De operationer som undersöks är ONUC - svenska FN-bataljoner i Kongo, respektive UNEF I - svenska FN-bataljoner i Gaza, under åren 1961-63. Undersökningen utgår ifrån studier av bataljonstidningarna *Djungeltelegrafen* respektive *Kamelposten*. Att studera historiska FN-operationer är av relevans idag eftersom Sverige fortsatt för en aktiv utrikespolitik inom ramen för FN och deltar i internationella insatser. Utifrån bakgrunden av två olika operationer - dels på olika platser men också graden av våldsamhet - finns det anledning att tro att araber och kongoleser inte porträtteras likadant. Den övergripande frågeställningen lyder:

- Hur porträtteras mötet med lokalbefolkningen inom de två verksamhetsområdena - Kongo respektive Gaza?

¹⁰ Thisner, Fredrik & Garpenhag, Lars, *Försvarsmaktens Utlandsveteraner: Historiska aspekter på dagens svenska veteranpolitik, ca. 1956-2010*, (2016), s. 10-11

¹¹ Svärd, Bror Richard, *På fredens slagfält* (2018), s. 36

¹² Sköld, Nils, *I fredens tjänst*, (1990) s. 160-161

¹³ Sköld, Nils, *Med FN i Kongo - Sveriges medverkan i den fredsbevarande operationen 1960-1964*, (1994) s. 211

¹⁴ Sköld, Nils (1994), s. 227

¹⁵ Svärd, Bror Richard, *På fredens slagfält* (2018), s. 132-133

Uppsatsens meningsskapande bottnar i att presentera nya perspektiv på historiska händelser - närmare bestämt hur perceptionen av den andre producerats, vilket likväl är ett tidlöst historiskt koncept. Många böcker har skrivits om Sveriges insatser i Kongo och Gaza, men ingen som gör en explicit komparation gällande synen på lokalbefolkningen. Inom ramen för detta ingår den egna svenska självbild vilken bataljonerna kommunicerade eftersom det behövs något att kontrastera skapandet av den andre mot - det kollektiva jaget och formandet av den andre står i ett dialektiskt förhållande för synliggörande och kontrastering. Härvid är den egna svenska kulturella perceptionen vital för att förstå porträtteringen av den andre. Uppsatsen undersöker hur den andre porträtterats och mötet med det främmande för soldater från ett homogent svenskt samhälle. Den jämförande ansatsen utförs för att erhålla en djupare insikt i hur en svensk kulturell och samhällelig perception har konstruerats i motsats till den andre under 1960-talets FN-insatser. Det gör även resultatet mer generaliserbart och en väsentligare förståelse för utlandsstyrkan från folkhemmets Sverige - och hur de på plats uppfattade sitt uppdrag givet förförståelsen hemifrån.

3. Tidigare forskning

3.1 Komparationer mellan UNEF och ONUC

En bok som komparerar UNEF och ONUC är *Peace, War and Defence - Essays in Peace Research Volume II* av Johan Galtung som innehåller en pilotstudie kring norska soldater i Gaza under UNEF I och lokalbefolkningens acceptans av FN-styrkorna.¹⁶ ”Mindre puritanskt” beteende doldes för lokalbefolkningen genom att istället konsumera alkohol och träffa kvinnor på leave-resor till Kairo eller Beirut.¹⁷ Gazas flyktingläger hade ingen tidsbestämd utlösning och var inte heller definierat som permanent. UNEF och särskilt svenskar samlade in pengar till flyktingarna, vilket som inte förväntades av dem och således erhöll de ”good-will”.¹⁸ Enligt författarna kom FN-styrkorna aldrig så pass nära lokalbefolkningen att någon kulturell friktion uppstod. De har en något godtycklig tes kring hur FN bör ha varit mer accepterat i Gaza än i Kongo, till följd av den arabiska kulturens mer transnationalistiska drag och ett kortare konceptuellt avstånd till det internationella samhället

¹⁶ Galtung, Johan, & Eide, Ingrid, *Some factors affecting local acceptance of a UN Force: A pilot project report from Gaza*, (1966), s. 240-41

¹⁷ Galtung, Johan, & Eide, Ingrid (1966), s. 245-246

¹⁸ Galtung, Johan, & Eide, Ingrid (1966), s. 248-249

än stamkulturen i Kongo.¹⁹ Som Garpenhag och Thisner skriver bör FN-operationers framgångar snarare huvudsakligen bero på förtroendet hos parterna i en konflikt då FN i realiteten ställde sig på Lumumbas sida i Kongo.²⁰

En annan enkätbaserad rapport undersöker hur norska soldater som deltagit i UNEF och ONUC såg på sin roll som FN-soldat och interaktionerna med den lokala miljön.²¹ Enligt författarna blev det svårare att hålla en balanserad attityd ju närmare konflikten soldaterna befann sig och studieobjekten visade även tendenser att identifiera sig med det vilket upplevs som mer kulturellt nära. Undersökningen visar att soldaterna tillskrev europeiska katangeser och israeler mer positiva adjektiv än lokalbefolkningen - såsom 'viljestarka' och 'modiga' medan kongoleser, palestinier och araber kortfattat karaktäriseras som 'vänliga'.²² Normmännen ansåg även att skandinaver var bäst lämpade för den fredsbevarande uppgiften.²³ Dessa stereotypa attityder anses förtälja en del om själva uppdraget - det krävde inte någon förändring på förutfattade meningar hemifrån.²⁴

3.2 Sverige, de värnpliktiga, och FN-operationer

Andreas Tullberg menar i sin avhandling *"We are in the Congo now" : Sweden and the trinity of peacekeeping during the Congo crisis 1960-1964* att det ofta finns ett nationellt och kulturellt narrativ bakom en fredsbevarande operation. För ONUC innebar detta en officiell uppfattning kring Sveriges roll i Kongo såväl militärt som värderingsmässigt.²⁵ Tullberg uttrönar en svensk självbild under 1960-talet där en slags "välfärdsnationalism" var rådande - objektivt sett ansågs Sverige vara ett av världens främsta samhällen. Det svenska modellen kunde utgöra en förebild för utvecklingsländer då Sverige var neutralt och saknade ett aktuellt kolonialt arv.²⁶ Svenska soldater i FN:s tjänst skulle representera och motiveras av denna enastående nationella framtoning.²⁷ Enligt Tullberg grundades rasliga stereotyper och

¹⁹ Galtung, Johan, & Eide, Ingrid (1966), s. 250-51

²⁰ Thisner, Fredrik & Garpenhag, Lars, *Försvarsmaktens Utlandsveteraner: Historiska aspekter på dagens svenska veteranpolitik, ca. 1956-2010*, (2016), s. 10-11; Se även Agrell, *Ett krig här och nu* (2013)

²¹ Galtung, Johan, & Hveem, Helge, *Participants in Peacekeeping Forces*, (1976) s. 264

²² Galtung, Johan, & Hveem, Helge (1976), s. 273-274

²³ Galtung, Johan, & Hveem, Helge (1976), s. 278

²⁴ Galtung, Johan, & Hveem, Helge (1976), s. 281

²⁵ Tullberg, Andreas, *"We are in the Congo now" : Sweden and the trinity of peacekeeping during the Congo crisis 1960-1964* (2012), s. 17

²⁶ Tullberg (2012), s. 42-46

²⁷ Tullberg (2012) s. 285

skildringar vilka dryftades i Kongo på en samhällelig, kulturell och utbildningsmässig överlägsenhet – uttryck av rasism som var förekommande på 1960-talet och vilka även kan härledas till det våldsamma uppdraget.²⁸ Detta avsnitt utgör en begränsad del av verket, vilket lämnar utrymme att undersöka situationen med ett mer djupgående analysverktyg än enbart ett svenskt kulturellt fundament för att konceptualisera mötet med ”den andre” – såväl som en komparation med en annan FN-operation för att ta ställning till de argument som Tullberg framför om FN-operationer i dåtidens Sverige.

I avhandlingen *The UNknown Soldier* skriver Eva Johansson om socialisering - hur individen formas och anpassar sig utifrån samhällsstrukturens normer - och vilken roll detta spelar för svenskar i fredsbevarande operationer. Eftersom människans formas med en specifik normativ samhällelig uppfattning sker konstruktionen av en andre naturligt - vilket tydliggörs i mötet med det annorlunda.²⁹ Då mänsklig utveckling ses som ett resultat av interaktionen mellan människan och dess miljö blir fredsbevarande styrkor ett ekologiskt experiment när de utplaceras i en ny kontext vilken de interagerar i med en förförståelse. Johansson tillskriver militär och civil utbildning med demokratiska värderingar i förgrunden som avgörande socialiseringsprocesser för svenska soldater.³⁰ I *Fredssoldater*, Armémuseums årsbok 2008/2009, förklarar Jarl Lundgren att svenskar ställdes inför en stora kulturkrockar i Kongo och att “under tidigt 1960-tal hade många unga svenskar aldrig sett en afrikan annat än på bio.”³¹ Han förklarar likt Johansson den svenske värnpliktige som är en produkt av samhällets värdegrund vars betydelse inte bör underskattas när utlandsmissioner utvärderats med gott resultat.³²

I boken *Gender, Sex, and the Postnational Defence* diskuterar Annica Kronsell grunden för efterkrigstidens svenska samhälle utifrån folkhemmet och den neutrala säkerhetsdoktrinen. Folkhemmet blev ett koncept för kollektivt nationsbygge kring välfärdsstaten - ett socialt kontrakt mellan individen och staten – en formation vilken oundvikligen leder till etnocentrism för synliggörande och differentiering från andra.³³ Nationen är symbolisk såväl

²⁸ Tullberg, (2012) s. 103, 257-259

²⁹ Johansson, Eva, *The UNknown Soldier*, (2001) s. 11-12

³⁰ Johansson, Eva, (2001), s. 27-30

³¹ Lundgren, Jarl, *Värnpliktarméns förmåga att hitta soldatmaterial* (2009), s. 68-69

³² Lundgren, Jarl (2009) s. 89-91

³³ Kronsell, Annica, *Gender, Sex and the Postnational Defense: Militarism and Peacekeeping* (2012) s. 20, 25

som en social ordning med olika rollfunktioner där mannen har plikten att försvara genom värnplikt.³⁴ Värnplikten skall göra pojkar till män,³⁵ och blir därav sammankopplad med maskulinitet. Enligt Kronsell erhöll den svenske soldaten en maskulin identitet reflekterande av folkhemmets värderingar eftersom värnplikten socialiserade unga män in i statens normer.³⁶ Då det militära dominerats av män blev kopplingen till maskulinitet även normaliserad.³⁷ En allmän utgångspunkt är att maskulinitet blir en nödvändig om inte oundviklig beståndsdel i konstruktionen av självbild och den andre till följd av den manliga dominansen i den militära sektorn - vilken kan anses vara nästintill omöjlig att separera från maskulinitet. Detta blir särskilt lukrativt i 1960-talets militära sammanhang med långt större manlig dominans än idag. Kronsells verk öppnar upp för en ytterligare dimension av differentiering och forskningslucka för det historiska fenomen uppsatsen undersöker, nämligen hur militären i form av ett sammansvetsat kollektiv möter den andre.

4. Teoretiskt ramverk

4.1 Den andre och orientalism

Främst bör begreppet "den andre" och dess ursprung ur begreppet orientalism redas ut som teoretiskt koncept. I boken *Military Orientalism* menar Patrick Porter att termen "kultur" ofta används inom det militära för att påvisa skillnader.³⁸ Enligt Porter förtäljer skildringen av andra kulturer lika mycket om "den andre" som om den egna självbilden.³⁹ Porters definition av orientalism refererar till det historiska förhållandet mellan Väst och Öst ur västerländsk synvinkel samt hur debatten kring "den andre" är oskiljbar från en västerländsk inhemsk självuppfattning. Porter definierar inte orientalismen som en koherent ideologi, utan betonar istället dess pluralism med idéer och praktiker vilka dels kan vara bundna till en historisk och geografisk kontext, men som också kan reintroduceras eller bestå över tid. Orientalismens epistemologi skiljer sig över tid och rum, vilket gör den motsägelsefull och tvetydig - men abstraktionen utgör även dess livskraft.⁴⁰ Begreppsförklaringen av orientalism som något

³⁴ Kronsell, (2012), s. 23

³⁵ Kronsell, (2012), s. 27

³⁶ Kronsell, (2012), s. 27, 29-30

³⁷ Kronsell, (2012), s. 44-45

³⁸ Porter, Patrick, *Military Orientalism: Eastern War through Western Eyes* (2009), s. 1

³⁹ Porter, Patrick, (2009), s. 2

⁴⁰ Porter, Patrick, (2009), s. 14, 23

skiftande istället för ett beständigt idesystem passar uppsatsens syften eftersom materialet innehåller två typer av “andre” på olika geografiska platser.

4.2 Den andre och konstruktionen av maskulinitet och självbild

Framställningen av den andre som här ska undersökas sker inom det militära under två fredsbevarande operationer. Därav bör teorin inramas ytterligare av ett fokus på just dessa fenomen. Sandra Whitworth granskar i boken *Men, Militarism, and UN Peacekeeping* fredsbevarande operationer utifrån ett kanadensiskt perspektiv.⁴¹ Nationen formas genom kollektiv idébildning och fredsbevarande operationer utgör ett möte där subjektiv vetskap om “den andre” konstrueras och projiceras.⁴² Fredsbevarande uppdrag utgör en vital del av en kanadensisk självbild vilken internationellt karaktäriserar landet som altruistiskt. Den kanadensiske soldaten är inte en krigare - utan en beskyddare.⁴³ Whitworth diskuterar hur den enskilde soldaten i den militära organisationen bryts ned till förmån för en kollektiv gruppidentitet, där soldaten skapas vis-a-vis “den andre” - kvinnor, homosexuella, eller andra män.⁴⁴ Dessutom definieras vanligen de länder i vilka FN-operationer sker av vad de saknar gentemot FNs styrkor och soldaterna på plats bör fylla denna avsaknad.⁴⁵

Torunn Laugen Haaland elaborerar på Whitworths bok och studerar Norges väpnade styrkor i fredsbevarande operationer samt analyserar den maskulina normen inom det militära - beteenden, talesätt, och praktiker vilka inte definieras som feminina och därmed associeras med män.⁴⁶ Whitworth menar att aggressivitet lovordas inom militären, medan Haaland finner att återhållsamhet och kontroll snarare är önskvärda drag.⁴⁷ Studierna har en likartad struktur med kritisk granskning men kommer fram till helt olika slutsatser för respektive land. Slutsatserna från kanadensiska respektive norska FN-soldater öppnar således upp för en undersökning av vad det är för svensk självbild som porträtteras vis-a-vis den andre och vilka kvaliteter som premieras, samt vad som är generaliserbart respektive nationellt, kontextuellt och historiskt bundet.

⁴¹ Whitworth, Sandra, *Men, Militarism, and UN Peacekeeping*, (2004), s. 15-16

⁴² Whitworth, Sandra, (2004), s. 25-27

⁴³ Whitworth, Sandra, (2004), s. 14, 89

⁴⁴ Whitworth, Sandra, (2004), s. 125, 172

⁴⁵ Whitworth, Sandra, (2004), s. 160, 185

⁴⁶ Laugen Haaland, Torunn, *Friendly war-fighters and invisible women. Perceptions of gender and masculinities in the Norwegian Armed Forces on missions abroad* (2011), s. 88

⁴⁷ Laugen Haaland, Torunn, (2011), s. 90

4.3 Den andre och feminisering som analytiskt verktyg

Slutligen behövs det på en tredje nivå ett analytiskt redskap för att förstå och urskilja vad som kan definieras som skildringar av "den andre". V. Spike Peterson teoretiserar i boken *Gender, War, and Militarism: Feminist Perspectives* hur konstruktionen av kön är relationell - att privilegiera det maskulina är oskiljbart från devalveringen av det feminina. Petersons utgångspunkt är att könade karaktärsdrag är socialt konstruerade och därav kan differentieringen även gälla män vilka avviker från normen och inte enbart kvinnor. Att feminisera är enligt Peterson att reducera status, legitimitet, och värde hos en individ, grupp, eller ett koncept. Detta kan ske ideologiskt och kulturellt men även materiellt, ekonomiskt, och strukturellt.⁴⁸ Den underordnade kan avbildas som svag, irrationell, utan reson och kontroll eller farlig - detta ter sig kontextbundet. Valt är att de kvaliteter vilka den feminiserade underordnade saknar är de som den dominerande eller maskuliniserade gruppen besitter eller praktiserar. Feminiseringen inbegriper inte enbart nedvärdering av kvaliteter, utan även en avsaknad av kapacitet och viktiga attribut.⁴⁹ Feminiseringen handlar således inte huvudsakligen om patriarkalt förtryck, utan är ett analytiskt grepp för att studera nedvärdering av den andre.⁵⁰ Enligt Peterson har koloniserade stater och dess invånare som subjekt ofta karaktäriserats i feminina termer - svaga, irrationella, passiva, och inkompetenta. Civilisation har historiskt varit ett kodord för europeisk överlägsenhet, där militär intervention blivit nödvändigt för att civilisera de primitiva och feminiserade "andra".⁵¹ De specifika feminina kvaliteterna - svaghet och maktlöshet - kan sägas kräva en följdriktning utövning av maskulina kvaliteter för att återgå till ordning.⁵²

Det kan argumenteras för att Peterson här egentligen presenterar två koncept - dels feminisering men även primitivitet, vilket inte nödvändigtvis inbegriper feminina attribut men likväl huvudsakligen handlar om demaskulinisering. Det som sammanbinder koncepten är kopplingen till underordning och en normativ maskulinitet. För att forskningen ska behålla

⁴⁸ Peterson, V. Spike, *Gender, War and Militarism: Feminist Perspectives*, (2010), s. 18-19

⁴⁹ Peterson, V. Spike, (2010), s. 20

⁵⁰ Peterson, V. Spike, (2010), 20-21

⁵¹ Peterson, V. Spike, (2010), s. 21-22

⁵² Peterson, V. Spike, (2010), s. 27

sin trovärdighet och inte bli anakronistisk bör denna typ analytiska begrepp användas inom rimliga gränser och därav blir det befogat att skilja mellan feminiserade och primitiva eller ”ociviliserade” drag i skildringen av den andre. Maskulinitet är ett annat begrepp som vädrats i den teoretiska diskussionen, och varför ingen begreppsförklaring annat än Haalands presenterats beror på att uppsatsen syftar till att utröna just hur porträtteringen av den andre korrelerar med den egna självbilden. På vilket sätt resultaten kan sammankopplas med maskulinitet och hur den gestaltas är något vi inte kan veta förrän en slutsats kan dras av de resultat undersökningen påvisar.

4.4 Analysfrågor

För att strukturera undersökningen har analysfrågor utformats i enlighet med det teoretiska ramverket och tidigare forskning. De differentierade frågorna försöker ge en så bred bild av materialet som möjligt givet uppsatsens omfång och de fokuserar underförstått på skillnader och likheter i Kongo och Gaza. Samhälle, religion och kultur handlar om de svenska FN-bataljonernas möte med Mellanöstern och Kongos seder och religion i allmänhet och deras reflektioner kring ett annorlunda levnadssätt och samhällelig struktur. Enligt Porter kan konceptet kultur användas för att påvisa skillnader,⁵³ och frågan blir huruvida platserna definieras utifrån vad de saknar och om de fredsbevarande styrkorna bör fylla en avsaknad av ordning.⁵⁴ Feminisering eller ’primitivisering’ kan förutom individer även gälla kulturer avskiljande från den egna normen.⁵⁵ Syftet med att undersöka synen på samhälle, religion och kultur är att se hur företeelser som rör detta skildrats i bataljonstidningarna.

- Hur porträtteras mötet med det lokala samhället och andra kulturella betingelser i de olika verksamhetsområdena?

Mötet med den andre innefattar istället personliga möten eller interaktioner med lokalbefolkningen och skriftliga noteringar om detta. Vare sig det gäller feminisering eller primitivitet bör den andre porträtteras med en avsaknad av kapaciteter och viktiga attribut vilka soldaterna besitter och utövar - ett behov av civilisering är på sin plats.⁵⁶ Detta

⁵³ Porter, Patrick, *Military Orientalism: Eastern War through Western Eyes*, (2009) s. 1

⁵⁴ Whitworth, Sandra, *Men, Militarism, and UN Peacekeeping* (2004), s. 160, 185

⁵⁵ Peterson, V. Spike, *Gender, War and Militarism: Feminist Perspectives*, (2010), s. 18-19

⁵⁶ Peterson, V. Spike, (2010), s. 20

inbegriper en porträttering i negativa termer likt svaghet primitivitet, irrationalitet, och inkompetens.⁵⁷ Frågan undersöker således huruvida det är fallet.

- Hur skildras mötet med lokalbefolkningen och vilka termer används?

Utifrån tidigare forskning och teoretiska perspektiv är det militära en maskulint dominerad enhet där värnplikten gör pojkar till män.⁵⁸ Dessa utgångspunkter tolkar den manliga dominansen inom militären som oskiljbar från manlighet, därav är det av relevans hur det andra könet porträtteras - såväl skrivelser om inhemska kvinnor som svenskor och huruvida olika typer av kvinnor ställs i motsats till varandra. Enligt Peterson kan nedvärderingen av andra grupper av män också kopplas till den andres förmodade ociviliserade syn på kvinnans ställning och kvinnoförtryck.⁵⁹

- Hur beskrivs kvinnor i de båda tidningarna och ställs olika typer av kvinnor i motsats till varandra?

Perceptionen av den andre existerar inte i ett vakuum, utan framhävs genom den egna självbilden och dess normgivande ideal vilket kräver en följdriktig undersökning av den svenska självuppfattning som porträtteras vis-a-vis den andre. Åtskiljandet från den andre inbegriper såväl nedvärdering som en avsaknad av attribut vilket kräver en följdriktig utövning av högre värderade - maskuliniserade - kvaliteter.⁶⁰ Enligt Whitworth blir differentieringen särskilt lukrativ i en militär organisation, där den enskilde soldaten bryts ned till en kollektiv gruppidentitet med särskiljande drag.⁶¹ Vilket fastställs i materialdiskussionen ses bataljonstidningarna som representerande för en officiell ståndpunkt och även ett idealt förhållningssätt. Den egna självbilden inbegriper således hur de svenska FN-bataljonerna på plats upplevde sig själv och sitt syfte, sin nationella bakgrund och ett idealt uppträdande i FN:s tjänst.

- Hur framställs idealt den svenske soldatens uppträdande och den egna självuppfattningen?

⁵⁷ Peterson, V. Spike, *Gender, War and Militarism: Feminist Perspectives* (2010), s. 21-22

⁵⁸ Whitworth, Sandra, *Men, Militarism, and UN Peacekeeping* (2004), s. 125, 172; se även Kronsell, *Gender, Sex and the Postnational Defense: Militarism and Peacekeeping* (2012), s. 59

⁵⁹ Peterson, V. Spike, *Gender, War and Militarism: Feminist Perspectives* (2010), s. 22

⁶⁰ Peterson, V. Spike, (2010), s. 20, 27

⁶¹ Whitworth, Sandra, *Men, Militarism, and UN Peacekeeping* (2004), s. 125, 172

5. Metod och material

5.1 Metod

Den epistemologiska grunden för uppsatsen är socialkonstruktivistisk vilket innebär att språket och konstruktionen av verkligheten inte är åtskiljbara, utan genom språket lär vi oss att tolka en på förhand utpräglad världsbild. Social konstruktion syftar på att språket är något vi gemensamt och samhälleligt skapar och därav blir kunskapen om verkligheten också socialt konstruerad i enlighet med detta. Det som urskiljs som verkligheten är det vi språkligt konstruerar inom samhällets konceptuella ramar.⁶² Likt Whitworth och Haaland ger den socialkonstruktivistiska epistemologin uppsatsen ett kritiskt perspektiv – bakom den kunskap som tas för givet finns en påverkan från sociala faktorer.⁶³ Vitalt här är att vetandet påverkas av den tidsanda som präglar ett samhälle,⁶⁴ – i detta fall en uppfattning av samhällelig överlägsenhet under svenskt 1960-tal. En subjektiv inre verklighetsuppfattning – perceptionen av den andre – formas således genom text i materialet.⁶⁵ Den socialkonstruktivistiska metodologin är i enlighet med den teoretiska ansats som gör anspråk på ett genusperspektiv för att tolka materialet - det är en specifik synvinkel.

Undersökningen kommer att genomföras med en kvalitativ innehållsanalys som metod, vilken motiveras av källmaterialets omfattande karaktär i form av bataljonstidningar vilka kräver tolkning. Enligt Boréus och Bergström är innehållsanalysen en metod för textanalys där materialet dekonstrueras, rekonstrueras och kategoriseras för att besvara forskningsfrågor. Metoden är delvis induktiv med ett förutbestämt tema där kategorier tillåts växa fram i takt med bearbetningen av materialets innehåll, där innehållsanalysen är användbar för att få en bred överblick och finna mönster i materialet.⁶⁶ Eftersom forskaren undersöker sådant som är ligger inom den bestämda kategoriseringen kan det underförstådda råka förbigås. Det är även viktigt att vara vaksam på innebörden av ord och begrepp som kan skifta över tid. Detta talar för att en grundad kontextuell förståelse för den historiska situationen är vital, bland annat

⁶² Wenneberg, Søren Barlebo, *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv* (2010), s. 11-12

⁶³ Wenneberg, Søren Barlebo (2010), s. 58

⁶⁴ Wenneberg, Søren Barlebo (2010), s. 29-30

⁶⁵ Wenneberg, Søren Barlebo (2010), s. 104-105

⁶⁶ Boréus, Kristina & Kohl, Sebastian, (2018), *Textens mening och makt - Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, (2018), s. 50-52

med hjälp av tidigare forskning som redovisats ovan.⁶⁷ Uppsatsen ämnar emellertid inte att falsifiera några uppgifter, utan att undersöka hur något skildras i text och komparera det. Innehållsanalysen lämpar sig för att undersöka hur något värderas eller framställs och även vid jämförelse av texter.⁶⁸ En avgörande metodologisk komponent i uppsatsen är den komparativa ansatsen, att jämföra skildringen av lokalbefolkningen. Detta sker genom identisk kategorisering, samt ett likartat material - bataljonstidningar - *Djungeltelegraf*en respektive *Kamelposten*, och inom loppet av åren 1961-1963 under pågående FN-operationer för att uppfylla kravet på komparativ validitet.

5.2 Material och avgränsningar

Det material som använts för att besvara frågeställningarna utifrån det teoretiska ramverket är upplagor av tidningarna *Djungeltelegraf*en respektive *Kamelposten* under åren 1961-1963, närmare bestämt från Kongo-bataljon 10, 12, 14, 16, och 18, samt Gaza-bataljonerna 11, 13, 15, 17, och 19. Avgränsningen är utformad dels på grundval av uppsatsens omfång samt urvalet för att stärka uppsatsens komparativa ansats med identiska utgivningsår och tidsperiod. UNEF var visserligen etablerat i Gaza från 1956 och ONUC blott ett år gammalt år 1961, bataljonerna roterade dock halvårsvis där nya värnpliktiga åkte ned för FN-tjänst.

Gällande materialets syfte förklarar *Djungeltelegraf*ens stabsredaktör Karl-Erik Olsson (XVII) tidningens funktion med att berätta om händelser på basen där soldater bör bidra med skämt, artiklar och dylikt till innehållet.⁶⁹ Enligt stabsredaktör Hans Carsborg (XII) är *Djungeltelegraf*ens mål att: "Skänka trevlig underhållsläsning, tips, och information på ett lättsmält sätt, att förströ och skapa sammanhållning och laganda inom vår Kongo-bataljon."⁷⁰ I *Kamelposten* skriver bataljonschef Tage Broms (XVII) att tidningen är ett "språkrör för gemenskap" inom bataljonen. Stabsredaktör Rune Ångström (XVII) menar att *Kamelpostens* uppdrag är nyhetsförmedling av gemensamt intresse samt att stärka sammanhållningen, där kvaliteten vilar på redaktören samt individuella bidrag.⁷¹ Per Siegbahn (XV) stabsredaktör förklarar att tidningen präglas mycket av dess redaktör och hans skriftliga förmåga.⁷²

⁶⁷ Boréus, Kristina & Kohl, Sebastian, (2018), s. 79-82

⁶⁸ Boréus, Kristina & Kohl, Sebastian, (2018), s. 53-55

⁶⁹ *Djungeltelegraf*en Swed BN XVIII, Nr 1, 19 oktober 1962, s. 11

⁷⁰ *Djungeltelegraf*en, SWED BN XII, Nr 1, 16 juni 1961 s. 9

⁷¹ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Onummerad upplaga (1962), s. 1-2

⁷² *Kamelposten*, Swed BN XV, Nr 27 6 oktober 1962, s. 2-3

Tidningarna har liknande syften och en klar funktion som inte tycks ändras nämnvärt mellan bataljonerna, även om viss differentiering tycks uppstå beroende på stabsredaktör.

Det bör noteras att artiklar och insändare i tidningarna tidvis saknar en tydlig underskrift, varav åsikterna och tankarna då attribueras till tidningen generellt. Enligt Tullberg granskades *Djungeltelegraf* av pressofficer och bataljonschef inför tryck, och tidningen blir därav ett kommunikationsmedel nedåt i befälsordningen och en representant för en officiell bild snarare än ofiltrerade ord från individuella soldater. En tendens att glorifiera svenskar finns, dock är det också möjligt att andra kollektiva identiteter som inte uttrycks i materialet existerade inom bataljonerna.⁷³ Då *Kamelposten* förefaller ha en liknande strukturell uppbyggnad bör detta vara generellt för båda fallen. Tidningarnas arkivbildning är välordnad och nästan alla tidningar innehåller datum vilket fastställer att källorna är äkta och samtida. Vilket nämnt under metod blir det tendentiösa materialet en fördel för undersökningen då uppsatsen inte ämnar att falsifiera uppgifter eller fastställa ett händelseförlopp, utan istället utröna hur folk och företeelser skildras i tidningarna och komparera dem. Detta gör bataljonstidningarna till ett befogat val av material eftersom de förmedlar såväl självuppfattning som perceptionen av den andre.

6. Undersökning

Undersökningen kategoriseras in i fyra delar i enlighet med de fyra analysfrågorna. De första tre delarna förtäljer huvudsakligen de svenska bataljonernas syn på den andre, medan den fjärde inbegriper hur de svenska soldaterna uppfattade sig själva och uppdraget på plats. I slutet av behandlingen av var delfråga följer en kort sammanfattning för syntesen.

6.1 Samhälle, religion, och kultur

6.1.1 UNEF

Eva Johansson förklarar fredsbevarande styrkor som ett ekologiskt experiment vilka utplaceras i en ny miljö med en tidigare erhållen verklighetsuppfattning.⁷⁴ *Kamelposten* innehåller artiklar tilltänkta att underlätta mötet med den främmande omgivningen. Ove

⁷³ Tullberg, Andreas, *"We are in the Congo now" : Sweden and the trinity of peacekeeping during the Congo crisis 1960-1964* (2012), s. 54-56

⁷⁴ Johansson, Eva, *The UNknown Soldier*, (2001), s. 27-30

Matton ger råd och synpunkter till nya soldater där förutfattade meningar bör försöka lämnas därhän.⁷⁵ Varsamhet måste iaktas vid bilfärder för att inte råka i krock, eftersom “den hos våra förfäder förhärskande blodshämnden lever kvar på dessa breddgrader.” Seder och bruk i Gaza anknyts till religionen islam där “mohammedanerna” till skillnad från protestanterna har en fanatisk trosåskådning där kvinnor värderas mycket lågt.⁷⁶ Detta motsvarar Porters resonemang kring den andre, hur kultur och religiösa seder används för att framhäva skillnader.⁷⁷ Den muslimska tron definieras utifrån vad den saknar gentemot den protestantiska - en balanserad kvinnoyn såväl som tro. Nedvärderingen av en kulturell eller religiös betingelse kan gestaltas genom avsaknad av diverse önskvärda attribut,⁷⁸ det bör emellertid noteras att avvikelser från den svenska normen förmodligen beskrevs för att undvika kulturkrockar och för att bataljonerna skulle respektera de nya rådande förhållandena.

Historiska exposéer av den arabiska världen förekommer frekvent. Tidningen förklarar att araben kan se tillbaka på en ärorik historia,⁷⁹ och bör känna stolthet över kulturens expansion och livskraft, som var mycket högtstående för sin tid med referens till 600-talet.⁸⁰ General Carl von Horn talade på nationaldagen om detta vilket publicerades i *Kamelposten*:

“Vårt nuvarande tjänstgöringsområde är ett av jordens tidigast bebodda. I dessa trakter fanns en civilisation innan våra nordliga bygder ens rymde människor. Kultur och vetenskap hade här nere redan nått en hög standard, när människan i Sverige knappast lämnas urstadiet.”⁸¹

Det arabiska samhället jämfördes stundom med Sverige i *Kamelposten*. Under rubriken “Gaza contra Sweden” skildras en mycket ineffektiv lastningsprocedur. Emellertid behövs arbetstillfällen, vilket är “ett ändamål hur bakvända och oeffektiva de än kan synas oss”.⁸² Enligt Whitworth definieras platsen för ett fredsbevarande uppdrag utifrån en samhällelig och kulturell avsaknad där soldaterna ska återställa utveckling och ordning.⁸³ Tullberg skriver om

⁷⁵ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Onumrerad upplaga (1962), s. 5-6

⁷⁶ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Onumrerad upplaga (1962), s. 7-8

⁷⁷ Porter, Patrick, *Military Orientalism: Eastern War through Western Eyes*, (2009) s. 1

⁷⁸ Peterson, V. Spike, *Gender, War and Militarism: Feminist Perspectives*, (2010), s. 20

⁷⁹ *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 22, 5 oktober 1963, s. 6

⁸⁰ *Kamelposten*, Swed BN XI, Nr 15, 28 juli 1961, s. 5

⁸¹ *Kamelposten*, Swed BN XV, Nr 8, 8 juni 1962, s. 2

⁸² *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 7, 7 december 1962, s. 7

⁸³ Whitworth, Sandra, *Men, Militarism, and UN Peacekeeping* (2004), s. 160, 185

en känsla av samhällelig överlägsenhet från svenskarnas sida i Kongo,⁸⁴ och en viss nedvärdering syftande på religiösa seder och primitiv samhällsbyggnad i Gaza framkommer i materialet. Genom blott beskrivningar av kultur framstår emellertid inte de svenska bataljonerna som någon slags återställare av ordning i form av samhällelig eller kulturell utveckling. Överlag porträtterar *Kamelposten* mötet med arabisk religion och kultur som en oförlömlig upplevelse, även om det kunde te sig som tiden stått still i Gaza.⁸⁵ Sammanfattningsvis beskriver en insändare miljön som “olik vår svenska, och ändå traditionsrik och talande även till oss [...] Den ger nya vyer, väcker minnen, väcker tankar.”⁸⁶

6.1.2 ONUC

Djungeltelegrafens artiklar om Kongos historia kan sägas vara mer präglad av reflektioner än historiska exposéer. Ett större utrymme för att kommentera situationen bör ha funnits i Kongo, då kraven på neutralitet inte var lika strikta såsom i Gaza mellan Egypten och Israel. *Djungeltelegraf* konstaterar att de första kongo-svenskarna var missionärer från svenska pingströrelsen vilka uträttat storverk men stötte på hinder från lokalbefolkningen. Vid självständigheten decimerades missionens roll, och *Djungeltelegraf* spår att det kommer ta tid innan “detta imponerande maskineri för Kongos vidareutveckling” återfår sin avgörande roll.⁸⁷ År 1961 roterade Gaza-bataljon XI ner till Kongo och de fick då besöka svensken Lundgren från Svenska Missionsförbundet. Enligt Lundgren använde medicinmän “de mest satanistiska metoder för att plåga och avrätta misshagliga personer”, men vars makt minskat då yngre generationer kongoleser utbildats i missionsskolor.⁸⁸

Enligt *Djungeltelegraf* resulterade kolonialismen i att afrikanska länder styrdes av långväga härskare utan insikt i afrikansk kultur. Det avkoloniserade Afrika befann sig i en omvandlingsperiod till att bli “afrikanskt” igen, och mot en “modern, effektiv kontinent från den vildarnas världsdal det tidigare var.”⁸⁹ Stabsredaktör Bengt Olson från bataljon XIV skriver om koloniseringens efterverkningar och den vite mannens framtid i Afrika. Kontentan

⁸⁴ Tullberg, Andreas, *"We are in the Congo now" : Sweden and the trinity of peacekeeping during the Congo crisis 1960-1964* (2012), s. 17

⁸⁵ *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 1, (Datum okänt), s. 9-10

⁸⁶ *Kamelposten*, Swed BN XI, Nr 6, 26 juni 1961, s. 8

⁸⁷ *Djungeltelegraf*, Swed BN X, Nr 23, 19 maj 1961, s. 4-7

⁸⁸ *Kamelposten*, Swed BN XI, Nr 22, 25 september 1961, s. 3-5

⁸⁹ *Djungeltelegraf*, Swed BN XII, Nr 2, 23 juni 1961, s. 5

i Olsons resonemang är den afrikanska kontinenten inte längre hade förtroende för den vite mannens kompetens. FN kunde emellertid kanalisera denna "vita" kunskap, då FN förmår att "dirigera ej bara den vite mannens utan allas kunskap till den stat som behöver hjälp att utvecklas." Olson jämför den vite mannens utdöende ställning i Afrika med USAs ursprungsbefolkning, och avslutar med förhoppningar om att slagordet "Afrika åt afrikanerna" inte innebär att "döda vita är goda vita".⁹⁰

Olson vädrar även sina reflektioner kring Kongos upplösningstillstånd efter frigörelsen vilket sägs bero på en avsaknad av nationalkänsla utan gemensamma drag förutom hudfärg, eftersom såväl folk- som akademisk bildning till följd av koloniseringen uteblivit. Det medges att belgare i Kongo inte sällan haft egoistiska motiv, ändock ger Olson Belgien en eloge i *Djungeltelegraf*en:

Utän att skryta om vårt egen hårt förvärvade omdömesnivå måste vi väl konstatera att Kongo har inte kommit längre än Gustav Vasas Sverige och Katangas befolkning i generös samhällsuppfattning (mest den vita) inte stort längre än Dackes smålänningar [...] I det här sammanhanget bör man nog också ge kolonimakten Belgien en liten Eloge. De lyckades trots allt på en tidsrymd av 70 år utveckla Kongos väsentligaste delar. Från stenåldersnivå till nära nog i höjd med vårt läge på Gustav Vasas tid. En utveckling som tog oss ca 700 år avkortad till 70 år är ingen dålig prestation.⁹¹

6.1.3 Sammanfattning

*Djungeltelegraf*en åtskiljer inte konsekvent mellan Kongo och den afrikanska kontinenten - oavsett tycks det finnas ett behov av progression och allokering av europeisk kunskap. Eftersom de fredsbevarande styrkorna hade ett FN-mandat att stabilisera situationen är det ofrånkomligt att de enligt Whitworths resonemang skulle fylla en avsaknad av ordning.⁹² *Djungeltelegraf*en skildrar emellertid en samhällelig avsaknad av kapacitet och ett implicit behov av "civilisering" - vare sig det är kristna värderingar eller "den vite mannens kunskap" som krävs för att återgå till ordning. Det uttrycks förvisso i Petersons mening en slags postkolonial primitivitet - det kongolesiska samhället är infantilt på egen hand,⁹³ en anmärkningsvärd nyans återfinns emellertid då Kongo faktiskt ses vara på väg mot

⁹⁰ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XIV, Nr 8, Onummerat datum 1962, s. 1-5

⁹¹ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XIV, Nr 6, Onummerat datum 1962, s. 1-5

⁹² Whitworth, Sandra, (2004), s. 160, 185

⁹³ Peterson, V. Spike, *Gender, War and Militarism: Feminist Perspectives* (2010), s. 21-22, 27

modernitet efter självständigheten.⁹⁴ *Kamelposten* tydliggör att den arabiska världen inte har någon avsaknad av historiskt "civiliserad" kultur, medan *Djungeltelegraf*en tycks betrakta Kongos historia före koloniseringen som "stenåldersnivå" - istället för lokal kultur och seder diskuteras främst landets samhällsmässiga utveckling.⁹⁵

6.2 Mötet med den andre

6.2.1 UNEF

Kamelposten skildrar i flera nummer flyktinglägret i Gaza. År 1962 beskrev tidningen situationen i termer av en arabisk "känslomässig vägran att godkänna Israels existens". Hatet mot Israel skildras som en slags religion för flyktingarna trotsande av allt förnuft.⁹⁶

Svenskarna verkar dock ha känt sympati med flyktingarna, och *Kamelposten* skrev att alla bör vara ense om de omänskliga förhållanden de lever under.⁹⁷ Bataljonsassistent Lars Nyblom föreslog en insamling för att hjälpa deras tillvaro,⁹⁸ och flyktingbarn bjöds tidvis in till bataljonen för lek.⁹⁹ Detta bekräftas i Galtung's studie där svenskar skildras som flitiga insamlare av pengar och åtnjöt "good-will".¹⁰⁰ Uppfattningen av flyktingarna tycks vara tudelad - deras situation väckte medkänsla, men de beskrivs också som delvis svaga och emotionellt irrationella.¹⁰¹ Porträtteringen av den andre är likt Porter skriver - motsägelsefull.

¹⁰²

"Veckans Profil" i *Kamelposten*, sammen Valter Sarri från Norrbotten noterar i en intervju beduinernas nomadiska livsstil, och likheterna med samer:

"[...] Och om jag kunde lära mig att förstå den här beduinmannen mitt emot mig, tror jag att han skulle kunna berätta om samma problem. Om krympande betesmarker, om andra ingrepp i friheten, och svårigheten att hålla samman [...] Det finns inte olika folk och raser, det finns bara människor [...]"¹⁰³

⁹⁴ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XII, Nr 2, 23 juni 1961, s. 5

⁹⁵ Ex. *Kamelposten*, Swed BN XV, Nr 8, 8 juni 1962, s. 2; *Djungeltelegraf*en, Swed BN XIV, Nr 6, Onummerat datum 1962, s. 1-5

⁹⁶ *Kamelposten*, Swed BN XV, Nr 22, 1 september 1962, s. 2

⁹⁷ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 21, 15 mars 1963, s. 1, 4

⁹⁸ *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 10, 5 juli 1963, s. 2

⁹⁹ *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 12, 19 juli 1963, s. 18

¹⁰⁰ Galtung, Johan, & Eide, Ingrid *Some factors affecting local acceptance of a UN Force: A pilot project report from Gaza* (1966), s. 248-249

¹⁰¹ Peterson, V. Spike, *Gender, War and Militarism: Feminist Perspectives* (2010) (2010), s. 20

¹⁰² Porter, Patrick, *Military Orientalism: Eastern War through Western Eyes* (2009), s. 23 (14)

¹⁰³ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 3, 9 november 1962, s. 2, 6, 14

Andra röster visar inte samma medkänsla. Från Sharm el-Sheikh tecknas en motbjudande bild där beduiner livnär sig på bataljonens köksavfall.¹⁰⁴ Beduinerna skildras “som alla andra araber, mycket glada och sorglösa, lever för dagen, och tyckes inte bekymra sig för morgondagen.”¹⁰⁵ *Kamelposten* manade till försiktighet med kameror, då en uppretad beduin inte drar sig för att oskadliggöra obehagliga ting.¹⁰⁶ Beduinerna liknas även vid “zigenare”, vilka utan papper eller pass “går över gränserna och följer sina egna lagar.”¹⁰⁷ Trots att Valter Sarri framlyfts föredömligt pekar andra exempel på att beduinerna tillskrivits en mer simplifierad och nedvärderande bild. Det kan påstås att samer, givet deras ställning i Sverige under 1960-talet blir en ytterligare sorts ”andre” inom det svenska samhället där Sarri möjligtvis lättare relaterar till andra marginaliserade grupper likt Gazas beduiner.

Svenskarna fick uppleva den heliga fastemånaden Ramadan, och enligt *Kamelposten* var det nyttigt att veta litet om högtiden, dels av respekt men också då religionen har ett “fast grepp om individerna i den mohammedanska världen”.¹⁰⁸ Främmande för svenska soldater var halalslakt, här omnämnd vid invigningen av en ny telegrafstation.

Egentligen skulle detta evenemang inte alls ha tagit vår uppmärksamhet i anspråk om det stannat vid invigningstalen, men efter dessa inträffade en för våra ögon mycket exotisk och synnerligen barbarisk händelse: man förrättade ett slaktoffer [...] För att bringa den nya telestationen lycka i framtiden leddes en åsna fram på platsen alldeles utanför ingången och den slaktades grymt utan vidare ceremonier och sedan skars åsnan upp i stycken till de fattiga medan blodet rann i strömmar ner efter Main Street. Ett i sanning för oss ovanligt sätt att inviga en ny telegrafstation [...]¹⁰⁹

Inom bataljon XV väckte detta debatt.¹¹⁰ Livsmedelsrådgivaren Nils Enequist protesterade då slakt av djur utan bedövning var något som nordbor tar avstånd ifrån.¹¹¹ Bataljonsläkare Thomas Lenne argumenterade istället för slaktens legitimitet samt att ta seden dit man kommer.¹¹² Halalslakten beskrivs som barbarisk, men materialets förhärskande åsikt tycks vara att respektera lokalbefolkningens sedvänjor.

¹⁰⁴ *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 5, 24 maj 1963, s. 7-8

¹⁰⁵ *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 6, 31 maj 1963, s. 4

¹⁰⁶ *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 1, Onummerat datum 1963, s. 11

¹⁰⁷ *Kamelposten*, Swed BN XV, Nr 6, 25 maj 1962, s. 4

¹⁰⁸ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 15, 1 februari 1963, s. 3-5

¹⁰⁹ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 11, 5 januari 1963, s. 4

¹¹⁰ *Kamelposten*, Swed BN XV, Nr 15, 20 juli 1962, s. 6

¹¹¹ *Kamelposten*, Swed BN XV, Nr 16, 27 juli 1962, s. 6

¹¹² *Kamelposten*, Swed BN XV, Nr 18, 3 augusti 1962

Ove Matton skriver att lokalbefolkningens nationella stolthet inte fick förolämpas, då de är “oerhört lättsårade om de undervärderas” - trots annorlunda sedvänjor och utseende bör de inte betraktas som en annan sorts människor.¹¹³ Inom bataljonen fanns lokala civilanställda, och veteranen Gunnar Hjelmgren förtäljer till *Kamelposten* att han sett fram emot att träffa de trevliga araber som länge varit anställda i bataljonen.¹¹⁴ Epidemiska sjukdomar som spreds på bataljonen påstods dock komma från infödda i köket, vilket skapade planer på ett “arablöst” läger.¹¹⁵ “Yxa” tycks ha varit ett skällsord för araber, och det skojas om soldater som blir jagade med yxa efter att ha fotograferat vid fel tillfälle.¹¹⁶ *Kamelposten* skämtade även om kannibalism i Kongo med teckningar där FN-soldater kokas i gryta av afrikanska stammar,¹¹⁷ vilket får raljerande skämt kring araber att framstå som relativt milda i jämförelse.

Kamelposten skildrar lokalbefolkningens lugna och vänliga attityd som ett positivt intryck vilket skiljer sig från Sverige.¹¹⁸ De förunderliga människorna beskrivs ha en bestående välvilja trots stora prövningar, utan en “bitterhet som voro fullt naturlig”.¹¹⁹ Galtung och Hveem konkluderar att jämfört med andra befolkningsgrupper tillskrev norska soldater araber och palestinier enkla adjektiv, likt “vänlig”.¹²⁰ Vänlighet ter sig vara ett utmärkande drag även i de svenska källorna. Lokalbefolkningen porträtteras tidvis som irrationell, svag och oren i enlighet vilket både kan härledas till primitivitet och feminisering,¹²¹ men medföljande är ett erkännande av hur miljön påverkat de inföddas levnadsförhållanden.

6.2.2 ONUC

År 1961 roterade bataljon XI från Gaza till Leopoldville i Kongo. Befälhavare Gösta Frykman beskrev inför uppdraget i Kongo att “kongoleserna äro lättpåverkade och lättstötta.”

¹¹³ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Onumrerad upplaga (1962), s. 5-6

¹¹⁴ *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 16, 17 augusti 1962, s. 12

¹¹⁵ *Kamelposten*, Swed BN XV, Nr 18, 3 augusti 1962, s. 4-5

¹¹⁶ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 24, 5 april 1963, s. 12

¹¹⁷ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 12, 5 januari 1963, s. 5; *Kamelposten*, Swed BN XI, Nr 4, 12 maj 1961, s. 1

¹¹⁸ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 25, 12 april 1963 s. 3-4

¹¹⁹ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 25, 12 april 1962 s. 25- (kolla fotnot); *Kamelposten*, Swed BN XV, Nr 27, 6 oktober 1962, s. 1

¹²⁰ Galtung, Johan, & Hveem, Helge, *Participants in Peacekeeping Forces* (1976), s. 273-274

¹²¹ Peterson, V. Spike, *Gender, War and Militarism: Feminist Perspectives* (2010), s. 21-22

¹²² Bataljonen fick sedan till uppgift att hålla ordning i flyktinglägret.¹²³

För mig är nu ordet flyktingläger en realitet. Jag har varit i Elisabethville och sett ett flyktingläger, gått omkring i det. Känt dess odör. Skrämts av deras nakna ansikten och primitiva liv. Ryggat inför avloppsdikens äckliga sörja, där små negerbarn "tvättar" fötterna och sett de snabba panikartade rörelserna för att få en bra position i en matkö. Det sägs att negern alltid är glad. Han finner sig tillrätta. Jag vill inte här bemöta några påståenden. Jag kan bara berätta vad jag sett. Och jag kan tala om att jag sett många ledsna ansikten. Många förtvivlade mödrar [...]¹²⁴

Lägret väckte både förskräckelse och sympati. En gängse uppfattning tycks vara att såväl araber,¹²⁵ som kongoleser generellt besitter en slags primitiv simplifierad glädje utan intellekt. Anmärkningsvärt är att artikelförfattaren inte skildrar åsynen av detta, utan istället hopplöshet och förtvivlan. I samma nummer beskrivs hur bataljonen får beskåda en krigsdans - "sex afrikanska krigare hoppar omkring i en grotesk dans." Därefter redogörs det för hur "svartingarna jagar på ett mycket fult sätt", där ett djur bränns levande i en fyrkant av eld.¹²⁶ Stereotypisk satir om stamfolket baluba och kannibalism återkommer i *Djungeltelegraf*en.¹²⁷ Svärd understryker i *På Fredens Slagfält* att de flera gånger bevittnade kannibalism i flyktinglägret.¹²⁸ Det är tänkbart att - om än förnedrande - humor blev ett sätt för bataljonerna att hantera och distansera sig från situationen.

Vitalt för demaskulinisering i form av primitiv nedvärdering eller feminisering är att den dominerade - maskuliniserade - gruppen besitter kvaliteter som den underordnade saknar.¹²⁹ Major Arne Forslund intervjuas om hans intryck av "problemställningen svart kontra vit". Enligt Forslund ska afrikanen betraktas och bemötas som jämbördig, även om alla inte ännu är det intellektuellt.¹³⁰ Tidningen implicerar frekvent liknande tankesätt. Ett reportage skildrar ett möte med en kongoles och hans hustru. Samtalet som förs på teckenspråk avslöjar att maken "till hustruns stora förtjusning" saknade kunskaper i franska såväl som enkel

¹²² *Kamelposten*, Swed BN XI, Nr 15, 28 juli 1961, s. 1

¹²³ Sköld, Nils, *Med FN i Kongo - Sveriges medverkan i den fredsbevarande operationen 1960-1964*, (1994) s. 219-222

¹²⁴ *Kamelposten*, Swed BN XI, Nr 21, 15 september 1961, s. 1-2

¹²⁵ Se tidigare avsnitt; *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 6, 31 maj 1963, s. 4

¹²⁶ *Kamelposten*, Swed BN XI, Nr 21, 15 september 1961, s. 4

¹²⁷ Ex. *Djungeltelegraf*en, Swed BN X, Nr 15, 8 mars 1961, s. 9; *Djungeltelegraf*en, Swed BN XVI, Nr 12, 3 augusti 1962, s. 7

¹²⁸ Svärd, Bror Richard, *På Fredens Slagfält* (2018), s. 58-61. Se även artikel; Hedlund, Ingvar. "Svenska soldater åts upp i Kongo". *Expressen*, 27/10/2004

¹²⁹ Peterson, V. Spike, *Gender, War and Militarism: Feminist Perspectives* (2010), s. 20

¹³⁰ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XII, Nr 16, 17 november 1961, s. 4-5

matematik.¹³¹ Rubriken "Propaganda" förtäljer att en kongolesisk tidning anklagat svenskar för att bränna stöldgods och låta balubas svälta i flyktinglägret. Anklagelsen anses för absurd för att bemöta, då afrikanen ska ha en enorm "fabuleringskonst" med tendensen att överdriva allt.¹³² Likt i Gaza fanns infödda civilanställda hos Kongobataljonerna. Redaktör Bengt Olson skriver från Kamina om afrikanens kända böjelse för en "vilande ställning":

En förfrågan om inte litet verksamhet vore på sin plats, till exempel, med att sopa golvet, bemöttes med förakt. - Jag är intellektuell, förklarade en. Jag drar stencilmaskinen, tillade han för säkerhets skull.¹³³

*Djungeltelegraf*en skildrar mötet med "svart magi" vilket stundom praktiseras på landsbygden. Vad magin består i är diffust - under rubriken "Svart och vit magi" har en plågad balubahövding fått dödliga besvärjelser kastade över sig. Som botemedel praktiserar doktor Bertil Mattsson "vit magi" - vatten och samarinpulver, vilket återställde hövdingen.¹³⁴ Bataljonspastor Josef Lagergren återges ingripa mot en häxdoktor vilken försökte bota en sjuk man med bockhorn och vitt pulver. Enligt signaturen "Sten" påvisar händelsen att "civilisationen inte sitter så djupt ibland."¹³⁵ Peterson menar att begreppet "civilisation" historiskt varit ett kodord för europeisk överlägsenhet,¹³⁶ där den andre gestaltas som underlägsen i termer av civilisering.

Emellanåt far soldater ut på på landsbygden för bypatruller. Furir Kjell Borgström, pressombud på stabskompaniet, redogör för bybornas "sorglustiga" intryck där omgivningen till synes var från en annan värld.¹³⁷ Förvaltaren Sven Robertz tecknar Kongo som kontrasternas och besynnerligheternas land under en helikopterutflykt till Upemba där de bemöts av infödda med både jubel och fruktan. Invånarna beskrivs som "nyckfulla som barn, lätt påverkbara i den ena eller andra riktningen, men oftast är de vänliga och glada".¹³⁸ Mötet med den andre porträtterades dock inte uteslutande negativt. Samme Robertz skildrar sitt möte med den unge kongolesen Albert i Leopoldville, som skulle vilja gå i skolan men

¹³¹ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XVIII, Nr 3, 2 november 1962, s. 4

¹³² *Djungeltelegraf*en, Swed BN XIV, Nr 15, Onumrerat datum 1961-1962, s. 4

¹³³ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XIV, Nr 15, Onumrerat datum 1961-62, s. 1-2

¹³⁴ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XIV, Nr 5, Onumrerat datum 1961-1962, s. 4

¹³⁵ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XIV, Nr 13, 14 februari 1963, s. 10

¹³⁶ Peterson, V. Spike, *Gender, War and Militarism: Feminist Perspectives* (2010), s. 21-22

¹³⁷ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XVI, Nr 7, 22 juni 1962, s. 4-6

¹³⁸ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XVI, Nr 9, 6 juli 1962, s. 4-5

tingas sälja souvenirer. Trots att Robertz tidigare nedvärderat byborna i termer av barns irrationalitet, knyter han förhoppningar gällande framtiden till urbana ungdomar som Albert.

¹³⁹ Signaturen Rolf beskriver en stund i kyrkan med de infödda, där lokalbefolkningens värmande handslag leder till att alla rasproblem för ögonblicket glöms bort.¹⁴⁰

6.2.3 Sammanfattning

Enligt det teoretiska perspektivet bör den andre porträtteras i negativa termer – svag, irrationell, och okontrollerad – vilket kan attribueras till feminisering. Den andre kan även vara ociviliserad och allmänt inkompetent vilket mer klingar i takt med primitivitet.¹⁴¹ Såväl kongoleser som araber skildrades inför FN-uppdraget som lättsårade och lättstöta - en slags emotionell feminiserad okontrollerbarhet. *Kamelposten* framställer tidvis den andre som svag, irrationell och primitiv men med viss empati och insikt i situationen, och båda tidningar anmärker en barbarisk djurhållning. Emellertid attribueras kongolesen fler nedvärderande termer i *Djungeltelegraf*en - exempelvis grövre nedsättande ord: lögnaktighet, lathet och nyckfullhet. Medan *Kamelposten* beskriver infödda som "lättsårade" får araben inte betraktas som annat än människa trots annorlunda kulturella attribut och utseende.¹⁴² *Djungeltelegraf*en innehåller uttryckligen formuleringar kring "rasproblem", och att afrikanen bör bemötas som jämbördig även om om alla inte är det intellektuellt.¹⁴³

Bror Richard Svärd och Jarl Lundgren återger ONUC som en kulturchock och att många svenskar aldrig tidigare sett en afrikan utanför vita duken.¹⁴⁴ Enligt Galtung bör FN haft större acceptans i Gaza till följd av den arabiska transnationella kulturens kortare konceptuella avstånd till det internationella samhället än den kongolesiska stamkulturen.¹⁴⁵ Materialet förtäljer det omvända - för de svenska soldaterna tycks den kongolesiska stamkulturen varit för långt ifrån det internationella samhälle de representerade i FN:s tjänst. Detta förtydligas i Roberts beskrivning av bybor som primitiva, nyckfulla barn medan

¹³⁹ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XVI, Nr 12, 3 augusti 1962, s. 13-15

¹⁴⁰ *Kamelposten*, Swed BN XI, Nr 16, 25 augusti 1961, s. 1

¹⁴¹ Peterson, V. Spike, *Gender, War and Militarism: Feminist Perspectives* (2010), s. 21-22

¹⁴² *Kamelposten*, Swed BN XVII, Onummerad upplaga (1962), s. 5-6

¹⁴³ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XII, Nr 14, 17 november 1961, s. 4-5

¹⁴⁴ Svärd, Bror Richard, *På fredens slagfält* (2018), s. 132-133; Lundgren, Jarl, *Värnpliktarméns förmåga att hitta soldatmaterial* (2009), s. 68-69

¹⁴⁵ Galtung, Johan, & Eide, Ingrid *Some factors affecting local acceptance of a UN Force: A pilot project report from Gaza* (1966), s. 250-51

framtiden återfinns hos de unga stadsborna.¹⁴⁶

6.3 Kvinnor

6.3.1 UNEF

Kamelposten klargjorde att soldater varken fick fotografera eller konversera med Gazas kvinnor. Signaturen "Samir" förklarade att lokala kvinnor åtföljs av familjemedlemmars vakande ögon i det offentliga rummet. Utifall en UNEF-soldat talar med en flicka kan hennes bröder släpa hem henne för bestraffning, och är hon ett frestande motiv för fotografier anses det osedligt - därav uppmanas läsarna respektera Gazas "moralkodex".¹⁴⁷ Ove Matton skriver att "mohammedanerna sätter kvinnan mycket lågt i sin tro" och de får inte tilltalas öppet:

"I detta sammanhang bör nog omtalas hur man ser på kvinnorna i Orienten. Även om det sagts tidigare, bör det än en gång understrykas, att vi inte får antasta arabkvinnorna på något sätt. Kvinnorna kan inte ens fotograferas ostraffat. Även om fotografen kan undgå bestraffning, så blir kvinnan det, om någon man ser fotograferingen."¹⁴⁸

Vid fototävlingar var bidrag på kvinnor förbjudet,¹⁴⁹ för kvinnornas egen skull med tanke på upprörda lokala män.¹⁵⁰ *Kamelposten* raljerade tidvis över äktenskapstraditioner i arabvärlden och publicerade en påstådd insändare ur en "arabisk hjärtespalt" från en man i 20-årsåldern:

"Jag har sällskapat med en flicka i snart fyra år. Blev lämnade ensam i mitt föräldrahem. Och då tillät hon mig att kyssa henne. Kan hon vara anständig? Jag har sagt upp bekantskapen med henne. Gjorde jag rätt? "Hjärtats tant" svarade: Javisst, ni gjorde absolut rätt, för en sådan flicka kan man knappast lita på."¹⁵¹

¹⁴⁶ *Djungeltelegraf*, Swed BN XVI, Nr 9, 6 juli 1962, s. 4-5; *Djungeltelegraf*, Swed BN XVI, Nr 12, 3 augusti 1962, s. 13-15

¹⁴⁷ *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 11, 13 juli 1963, s. 9

¹⁴⁸ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Onumrerad upplaga 1962, s. 5-6

¹⁴⁹ *Kamelposten*, Swed BN XIII, Nr 18, 13 mars 1962 s. 7

¹⁵⁰ *Kamelposten*, Swed BN XV, Nr 6, 25 maj 1962, s. 5

¹⁵¹ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 7, 7 december 1962, s. 3-4

Ett läsarmöte skildrar en välutbildad egyptisk kvinna som föredrar att föräldrarna väljer partner. *Kamelposten* resonerar hur arabiska män bör vara nöjda med sin fru då hon inte “koketterar inför andra män och försöker samla beundrare som sin västerländska kollega”, under sin mer frihetliga uppväxt.¹⁵² Svenska sjuksköterskor fanns på plats i Mellanöstern då Sverige öppnade ett militärsjukhus i Rafah år 1963. Patienten Lars-Erik berättar att systrarna givetvis är skickliga och tillmötesgående - de är ju “svenskor”.¹⁵³ Andra nummer skildrar systrarna som “ljusblonda änglar”, vilka hjälper “sandens folk” i den hårda tillvaron.¹⁵⁴

Galtung och Eide menar att norska UNEF-soldater drack och träffade kvinnor under leave-resor till Kairo och Beirut istället för i Gaza.¹⁵⁵ Likt *Kamelposten* skriver skulle bordeller inte besökas i Gaza,¹⁵⁶ utan synden frodas istället nattetid i Beirut.¹⁵⁷ Från Kairo skildras “Champagneklubben” - en exotisk show med rörliga och lättklädda “orientaliska dansöser”.¹⁵⁸ *Kamelposten* intervjuar soldater på leave i Kairo vilka har varit “utled på att bara se beslöjade kvinnor” i Gaza.¹⁵⁹ Skämt och visor om prostitution på leave-resor publicerades i tidningen.¹⁶⁰ Läsarna uppmanades att inte promenera med flickor nära leavehotellet, då den egyptiska polisen utförde razzior.¹⁶¹ “Doktors spalt” påminner dock om att 90 % av de “lösa” kvinnorna i Kairo respektive 60 % i Beirut bar på könssjukdomar.¹⁶²

Haaland skriver i sin studie om Norges väpnade styrkor om en så kallad “boys will be boys”-attityd gentemot kvinnor, där exempelvis sexuella trakasserier och övertramp ses som en del av mannens natur och sexualdrift.¹⁶³ *Kamelposten* uttrycker detta i en artikel som beskriver hur BOACs flygvärdinnor avstått från arbetstillfällen på rotationsturen från Gaza till följd av FN-soldaternas omständigheter - “de engelska flickorna hänvisar till den speciella

¹⁵² *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 20, 8 mars 1962, s. 5-6

¹⁵³ *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 19, 30 augusti 1963, s. 3, 7

¹⁵⁴ *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 19, 30 augusti 1963, s. 16 ; Även *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 9, 29 juni 1963, s. 1

¹⁵⁵ Galtung, Johan, & Eide, Ingrid *Some factors affecting local acceptance of a UN Force: A pilot project report from Gaza* (1966), s. 245-246

¹⁵⁶ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Onumrerad upplaga 1962, s. 5-6

¹⁵⁷ *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 7, 14 juni 1963, s. 13

¹⁵⁸ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 7, 7 december 1962, s. 8

¹⁵⁹ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 12, 5 januari 1963, s. 7, 12

¹⁶⁰ Ex. *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 5, 24 maj 1963, s. 13

¹⁶¹ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 16, 8 februari 1963, s. 1

¹⁶² *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 16, 17 augusti 1963, s. 10

¹⁶³ Laugen Haaland, Torunn, *Friendly war-fighters and invisible women. Perceptions of gender and masculinities in the Norwegian Armed Forces on missions abroad* (2011), s. 86

soldatmoral som brukar utvecklas på de förband som är avskilda från civilisationen”. Istället för att förklara vikten av skötsamhet beskriver tidningen händelsen i en humoristisk ton.¹⁶⁴

6.3.2 ONUC

*Djungeltelegraf*en inkorporerar inga tydliga bestämmelser kring bataljonens förhållningssätt till kvinnor, deras ställning i det kongolesiska samhället skildras dock som låg.

Bataljonspastor Josef Lagergren skriver om “hedniska områden, icke influerade av den kristna missionen”, där äktenskapet är ett avtal eller brudköp där kvinnan är underordnad mannen inom såväl samlevnad som hemsysslor. En infertil kvinna ses som förbannad, därav tillämpar många stammar “fruktbarhetsriter” eller “hokus-pokus” för att göra henne produktiv.¹⁶⁵ Den kongolesiska hustrun är flitig och arbetsam, medan männen slösar tid på alkohol eller triviala - men enligt kongoleserna prestigefyllda - mål vid bydomstolen. Där kan männen sitta “en eller halvannan vecka vid rätten, även om värdet icke överstiger en hönas värde”, om de inte har möjlighet att strida eller jaga.¹⁶⁶

Diverse bataljonsläkare skriver om veneriska sjukdomar hos kongolesiska kvinnor.¹⁶⁷ Bengt Vejde beskriver hur soldaterna fått mer givande fritidssysselsättningar än “svarta flickor” då inga könssjukdomar rapporterats.¹⁶⁸ Elias Bengtsson, enligt *Djungeltelegraf*en specialist på afrikanska sjukdomar, förklarar att majoriteten av de infödda bär på könssjukdomar.¹⁶⁹ Till skillnad från i Gaza tycks sexuellt umgänge ha förekommit närmare verksamhetsområdet istället för enbart på leave-resor. *Kamelposten* adresserade detta för Gaza-bataljon XI vid rotationen till Kongo:

Ej heller umgänget med de infödda kvinnorna torde giva någon större behållning utan snarare samvetsnöd hos den rättstänkande. Ett obefläckat samvete är en stor tillgång, då Du i början av november möter Din egen kvinna. Innerst inne vill du inte heller ligga sjukhuspersonalen till last.

¹⁶⁴ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 23 B, 1 april 1963, s. 3

¹⁶⁵ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XVIII, Nr 17, 16 mars 1963, s. 4-6

¹⁶⁶ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XVIII, Nr 18, 25 mars 1963, s. 3-4

¹⁶⁷ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XII, Nr 9, 25 augusti 1961, s. 5

¹⁶⁸ *Djungeltelegraf*en, Swed BN X, Nr 15, 8 mars 1961, s. 10

¹⁶⁹ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XII, Nr 3, 31 juli 1961, s. 1-2

Detta implicerar hur perceptionen av kvinnor inte bör ha varit annorlunda hos Gaza-bataljonerna, utan att UNEF hade tydligare bestämmelser kring lokala kvinnor. Enligt Tullberg kan könssjukdomar ha överdrivits för att få soldaterna att inte idka sexuellt umgänge med kongoleser - oavsett framträder en motbjudande bild.¹⁷¹

Beskrivningar av svenska kvinnor är frekventa i *Djungeltelegraf*en, exempelvis är en rotation under hösten överflödigt då "alla träd klätt av sig och alla svenskor klätt på sig".¹⁷²¹⁷³

Stabsredaktör Hans Carsborg berättar i egenskap av "kvarter-kannibal" hur det var att återse "fräscha, blonda, välvårdade, och smäckra svenska kvinnor" under en hemvistelse.¹⁷⁴

Carsborg råder blivande Kongo-svenskar att vid åsynen av afrikanskor först jämföra dem med svenskor.¹⁷⁵ *Djungeltelegraf*en skämtar om att visserligen var "lakrits-brudarna" vackra

efter lite alkohol, medan allt men helst ingenting alls kläder en svenska.¹⁷⁶ Från en pool i Elisabethville beklagar sig en insändare över bristen på "bruna bönor" samt de kongolesiska kvinnornas dåliga andedräkt.¹⁷⁷ Vid leave till Elisabethville och Leopoldville

rekommenderades barer och nattklubbar, dock med en uppmaning om gott uppträdande.¹⁷⁸

Skämt om hemgång med kvinnor förekom,¹⁷⁹ från Kaminaville skriver en insändare om hur de "tjusades av olika kvinnor" vilka arbetade på fälten dagtid.¹⁸⁰

6.3.3 Sammanfattning

Ur materialet framkommer den andres primitiva och förlegade syn på kvinnor. Medan Mellanösterns män tycks ha ett fanatiskt kontrollbehov, så är de kongolesiska männen förslappade till följd av att de "äger" sin hustru - i båda fallen finns det en skevhet i

¹⁷⁰ *Kamelposten*, Swed BN XI, Nr 16, 18 augusti 1961, s. 6

¹⁷¹ Tullberg, Andreas, "We are in the Congo now": *Sweden and the trinity of peacekeeping during the Congo crisis 1960-1964*, (2012), s. 259

¹⁷² *Djungeltelegraf*en, Swed BN XII, Nr 14, 17 november 1961, s. 5

¹⁷³ *Djungeltelegraf*en, Swed BN X, Nr 23, 12 maj 1961, s. 2

¹⁷⁴ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XII, Nr 3, 11 augusti 1961, s. 5

¹⁷⁵ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XII, Nr 18, 29 november 1961, s. 4-5

¹⁷⁶ *Djungeltelegraf*en, Swed BN X, Nr 20, 14 april 1962, s. 5

¹⁷⁷ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XII, Nr 3, 18 augusti 1961, s. 4

¹⁷⁸ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XVI, Nr 4 1 juni 1962, s. 6; *Djungeltelegraf*en, Swed BN XII, Nr 1, 16 juni 1961, s. 10

¹⁷⁹ Ex. *Djungeltelegraf*en, Swed BN XV, Nr 15, 8 mars 1961, s. 6; *Djungeltelegraf*en, Swed BN XVI, Nr 8, 29 juni 1962, s. 12

¹⁸⁰ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XVIII, Nr 12, 7 februari 1963, s. 6-8

äktenskapstraditioner. I jämförelse porträtteras svenskorna på plats i Gaza som “ljusblonda änglar”, men det beskrivs också hur den västerländska kvinnan titt som tätt svansar kring män i en inte helt positiv dager. Visserligen skildrar *Kamelposten* könssjukdomar hos prostituerade, men de “orena” kvinnorna skildras inte i kontrast till de fräscha svenskorna liksom i *Djungeltelegrafen*. Det kan sägas att nedvärderingen av andra män i Kongo inte enbart inbegriper deras kvinnosyn, utan att de svenska soldaterna i realiteten har tillgång till “överlägsna” kvinnor - vilket kan påstås stärka den egna maskuliniteten i kontrast till kongolesiska män. Detta ter sig inte vara lika utpräglat i *Kamelposten*, som mer ingående beskriver kvinnor på leaveresor.

6.4 Den egna självbilden

6.4.1 UNEF

Tullberg pekar på en grandios svensk samhällelig självuppfattning, där svenskar på FN-tjänst skulle motiveras i rollen av nationella representanter för Sverige.¹⁸¹ Överste Magnus Ehrenström uppmanar bataljon XIX i *Kamelposten* att fortsätta liksom tidigare bataljoner vilka hedrat sitt land genom god moral och ordningsamhet, respekt för människor och seder med ett fast men vänligt bemötande.¹⁸² Enligt Tage Bross, bataljonschef för XVII, bedöms den svenska krigsmakten av utländska observatörer utifrån soldaternas agerande där föregående bataljoner visat omdöme, lugn, och fasthet. Uppdraget är tvådelat - “att tjäna fredstanken och gagna vårt lands anseende.”¹⁸³

Även Sveriges konung som nationell representant var en motivation och förebild i detta avseende. *Kamelposten* erinrar om Gustav VI Adolfs ord från 1956 där de svenska bataljonerna bör hedra Sverige genom taktkänsla och eftertanke när världens ögon riktas mot dem i Gaza.¹⁸⁴ Valspråket “plikten framför allt” framhävs som ett mantra för soldaterna att anknyta till.¹⁸⁵ Vid konungens 80-årsdag beskriver tidningen hur svenskar imponerat på utlänningar genom kunskap och mänsklighet, där plikttrohet utgör en “svensk design”.¹⁸⁶

¹⁸¹ Tullberg, Andreas, *"We are in the Congo now" : Sweden and the trinity of peacekeeping during the Congo crisis 1960-1964* (2012) s. 42-46; s. 285

¹⁸² *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 1, Onumrerat datum 1963, s. 1

¹⁸³ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Onumrerad upplaga 1962, s. 1-2

¹⁸⁴ *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 15, 10 augusti 196, s. 1

¹⁸⁵ *Kamelposten*, Swed BN XI, Nr 8, 9 juni 1961, s. 5-7

¹⁸⁶ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 3, 9 november 1963, s. 1

Stabsredaktör Rune Ångström menar att trots att soldaternas motiv för FN-tjänst varierar kvarstår faktum att Sverige befinner sig i en ny stormaktstid fylld av humanitära ideal och globalt engagemang.¹⁸⁷ Detta överensstämmer med Whitworths resonemang där nationen konstrueras och förstås genom kollektiv myt- och idébildning, var fredsbevarande operationer utmärker landet som altruistiskt på den internationella nivån.¹⁸⁸

Johansson beskriver den svenske värnpliktige som en produkt av folkskola och militär utbildning - båda reflekterande det svenska samhällets demokratiska värdegrund,¹⁸⁹ vilket enligt Lundgren har betydelse i svenska insatser.¹⁹⁰ Även Kronsell menar att värnplikten socialiserat in individen i statens normer där värnpliktssoldaten erhöll folkhemmets värderingar.¹⁹¹ *Kamelposten* spårar svenskarnas goda anseende i Gaza till civil och militär demokratisk uppfostran, vilken utmärks av kvalitet - stilfullhet och ett vänligt men strikt uppträdande.¹⁹² Överste Gösta Frykman ger uttryck för svenskars "särskilda förutsättningar" att lösa uppgifter i FNs tjänst till följd av neutralitet och en förståelse för människovärde,¹⁹³ där svensk utbildning även gett soldaterna goda förutsättningar att organisera och leda.¹⁹⁴ Överste Magnus Ehrenströms nationaldagstal publicerades om tillvaratagandet av positiva särdrag i svenskens natur och livsstil och strävandet efter progression såväl nationellt som globalt.¹⁹⁵

Vid sin studie av Norges väpnade styrkor fann Haaland att kontroll och återhållsamhet - till skillnad från aggressivitet - var önskvärda drag hos soldaterna i fredsbevarande operationer.¹⁹⁶ Enligt Broms respekteras ett kraftfullt och resolut handlande, men lokala seder måste likväl respekteras trots en ofullständig förståelse för invånarnas levnadsförhållanden.¹⁹⁷ Andra insändare i *Kamelposten* uppmanar soldaterna att inte vara "surdegar" utan istället bemöta

¹⁸⁷ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 7, 7 december 1963, hitta sida

¹⁸⁸ Whitworth, Sandra, *Men, militarism, and UN Peacekeeping*, (2004), s. 14

¹⁸⁹ Johansson, Eva, *The UNknown Soldier*, (2001), s. 27-30

¹⁹⁰ Lundgren, Jarl, 'Värnpliktsarméns förmåga att hitta soldatmaterial', (2009) s. 89-91

¹⁹¹ Kronsell, Annica, *Gender, Sex and the Postnational Defense: Militarism and Peacekeeping* (2012), s. 27, 29-30

¹⁹² *Kamelposten*, Swed BN XI, Nr 9, 16 juni 1961, s. 1

¹⁹³ *Kamelposten*, Swed BN XI, Nr 1, 21 april 1961, s. 1-2

¹⁹⁴ *Kamelposten*, Swed BN XI, Nr 24, 13 oktober 1961, s. 6

¹⁹⁵ *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 7, 14 juni 1963, s. 3-4; se även föregående år *Kamelposten*, Swed BN XV, Nr 8, 8 juni 1962, s. 2-3

¹⁹⁶ Laugen Haaland, Torunn, *Friendly war-fighters and invisible women. Perceptions of gender and masculinities in the Norwegian Armed Forces on missions abroad*, (2011) s. 80-81, 88

¹⁹⁷ *Kamelposten*, Swed BN XVII, Nr 1, 26 oktober 1962, s. 1

folk med artighet och hänsyn.¹⁹⁸

“On the sunny side of the street” skulle man kunna sätta som rubrik över jordens vita befolkning - vi tar det som en självklar sak att “annorlunda folk” ska buga i vördnad framför oss. Behandla dem vänligt och bestämt. Korrekt helt enkelt. Se dem som sämre lottade syskon i samma stora familj som Du själv tillhör.¹⁹⁹

Haaland skildrar en diskrepans mellan den stridsträning en soldat genomgått och uppgifter likt bevakningstjänst, patrullering, och humanitära insatser som vanligen är en del av den fredsbevarande operationen. Uppdraget kan därför uppfattas som avvikande från soldatens profession eller “omanligt”.²⁰⁰ *Kamelposten* förklarar att UNEF-soldaten är utbildad för strid men bibehåller fred. Därav kan jobbet bli monotont och ensamt vilket ställer krav på disciplin, vaksamhet, och effektivitet.²⁰¹ Tidningen presenterar ”den krigiska” kontra ”fredsbärande” soldaten, där skiljelinjen något suddats ut i Kongo. FN-soldatens krav är högre - för att inge förtroende och ansvar krävs starkt psyke, moral och anpassningsförmåga. Vänlighet ska visas mot en avvisande befolkning, och anpassning till både lokal kultur samt ett internationellt sammanhang erfordras. Fältsoldaten löser uppgifter i krig medan fredssoldaten förhindrar det med tidvis högre krav ställda på sig.²⁰² *Kamelposten* utmålar således soldaternas uppdrag som synnerligen krävande för att stärka motivationen.

6.4.2 ONUC

*Djungeltelegraf*en porträtterar svenska särdrag i enlighet med Johanssons och Kronsells tankar om demokratisk värdegrund och folkhemmets värderingar.²⁰³ Överste Jonas Waern påpekar svenskars “naturliga fallenhet” i kontakt med lokalbefolkningen med ett balanserat uppträdande och vänligt men bestämt tonfall.²⁰⁴ Stabsredaktör Karl-Erik Olsson skriver om hur 1962 års nobelpristagare John Steinbeck låtit svenskättlingar “representera den enkla dumheten” i sina böcker - snälla och hjälpsamma men menlösa och obildade. Enligt Olsson har svenskarna påvisat anpassningsförmåga i kontakt med andra nationaliteter, där förståelse

¹⁹⁸ *Kamelposten*, Swed BN XI, Nr 1, 21 april 1961, s. 3, 5

¹⁹⁹ *Kamelposten*, Swed BN XI, Nr 1, 21 april 1961, s. 4

²⁰⁰ Laugen Haaland, Torunn, *Friendly war-fighters and invisible women. Perceptions of gender and masculinities in the Norwegian Armed Forces on missions abroad*, (2011), s. 91

²⁰¹ *Kamelposten*, Swed BN XV, Nr 21, 6 oktober 1962, s. 6-7

²⁰² *Kamelposten*, Swed BN XIX, Nr 16, 17 augusti 1963, s. 4

²⁰³ Johansson, Eva, *The UNknown Soldier*, (2001), s. 27-30;

²⁰⁴ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XII, Nr 8, 18 augusti 1961, s. 6-7

är en god och berömvärd egenskap.²⁰⁵ Sven Fromm skrev glädjande om ansökningar till FN-tjänst:

“Visserligen är penningfaktorn en stor anledning till dessa massdemonstrationer i frivilligt åtagande, men man kan absolut inte komma ifrån, att anledningen sett i stort är ett väldigt och otvetydigt bevis för att det svenska folket är besatt av ett ärligt uppsåt att när det så påkallas tveklöst ställa sig till förfogande med kunskaper och vilja [...].”²⁰⁶

Likt Tullberg resonerar kring skulle soldaterna motiveras av Sveriges internationella anseende.²⁰⁷ Rustmästare Bergström skriver att de viktigaste egenskaperna i tjänsten är tålamod och förmåga att uthärda, samt om attityd:

En god grundinställning är att även om man säger att man reser ner för FN och inte för pengar och äventyrslystnad, så ska man försöka lämna förutfattade meningar hemma, inte försöka bygga ett Sverige i miniatyr i Afrika, se och lära samt på ett smidigt och diplomatiskt sätt försöka hjälpa de infödda att komma upp till en högre nivå. Jag skall respektera de många gånger oskrivna lagar som gäller för mänsklig samvaro här nere. Jag ska försöka skjuta alla egoistiska tankar åt sidan och försöka bli en värdefull kugge i maskineriet. Då har jag startat med en god grundinställning.²⁰⁸

Tullberg menar att från högre politisk instans kunde den svenska modellen exporteras till Afrika som en mall för samhällsbyggnad,²⁰⁹ dock verkar ett sådant förhållningssätt utåt inte varit möjligt på plats i Kongo. Karl-Erik Olsson skriver att svenskarna besitter goda egenskaper, men om de ska överföras på alla människor tar de sig vatten över huvudet - takt och finess är vitalt i samröret med den andre.²¹⁰

Ett tydligt exempel på feminisering av den andre var när *Djungeltelegraf*en manade sina läsare att visa de infödda “en fullmogen manlighet” genom renrakning för att signalera bestämda men vänliga ansiktsdrag.²¹¹ Idealt skulle lokalbefolkningen bemötas “vänligt men bestämt” och inte nonchalant eller överlägset.²¹² Uppdraget var känsligare än föregående FN-operationer och vid hemkomsten borde soldaterna visa försiktighet vid uttalanden och

²⁰⁵ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XVIII, Nr 3, 2 november 1962, s. 2

²⁰⁶ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XVIII, Nr 16, 8 mars 1963, s. 2

²⁰⁷ Tullberg, Andreas *"We are in the Congo now": Sweden and the trinity of peacekeeping during the Congo crisis 1960-1964* (2012) s. 42-46; s. 285

²⁰⁸ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XVIII, Nr 3, 2 november 1962, s. 5

²⁰⁹ Tullberg, Andreas *"We are in the Congo now": Sweden and the trinity of peacekeeping during the Congo crisis 1960-1964* (2012), s. 256

²¹⁰ *Djungeltelegraf*en, Swed BN XVIII, Nr 3, 2 november 1962, s. 2

²¹¹ *Djungeltelegraf*en, Swed BN X, Nr 15, 8 mars 1961, s. 7

²¹² *Djungeltelegraf*en, Swed BN XII, Nr 1, 16 juni 1961, s. 13

inte “som afrikanerna måla med stora bokstäver för att det ska låta något”.²¹³

Djungeltelegraf skrev att soldaterna inte bör benämna infödda med “neger” eller svarting”.

²¹⁴ Detta ter sig djupt inkonsekvent då tidningen flertalet gånger använder dessa nedsättande termer.²¹⁵ Ett föredöme vid mötet med den andre som framlyfts är “Sveriges mest omskrivne FN-sergeant”, Egon Åberg, som tidigare blivit tillfångatagen av ANC-soldater. På frågan om huruvida Åbergs inställning till de färgade ändrats efter fångenskapen svarar han:

“Nej, olyckliga omständigheter i förening med enstaka svarta bröders oförstånd skall man inte ta så hårt på. Hygglighet och det där att försöka stå på vänskaplig fot med de infödda har varit och kommer att bli min modell. Att spela tuff översittare vinner man inget på [...] utan det enda raka är vänlighet, hjälpsamhet, och bestämdhet.”²¹⁶

Mantrat “We are in the Congo now” cirkulerade alltjämt på bataljonen, vilket innebar att förstå och acceptera att svenska krav på noggrannhet och effektivitet inte alltid överensstämde med den nya miljön. Sammanhållet skulle bataljonen utföra uppgifter på bästa sätt givet omständigheterna.²¹⁷²¹⁸ Likt *Kamelposten* hänvisar *Djungeltelegraf* till det kungliga valspråket, där bataljonernas egna är “Vi sköter jobbet” - och med stor plikt känsla därtill.²¹⁹ *Djungeltelegraf* vädrade inte något behov av att legitimera soldaternas profession på det fredsbevarande uppdraget, troligen för att deras situation mer liknade “fältsoldatens”. Tidningen skrev istället att rädsla krävs för att kunna visa mod och att lösa sin uppgift trots fruktan.²²⁰

6.4.3 Sammanfattning

De karaktärsdrag som präglade de svenska soldaterna är liknande enligt tidningarna - med ett fokus på tålmod, respekt, ordningssamhet, plikttrohet, takt och förståelse för människovärde. Detta framlyfts som en “svensk design” vilken hedrar svenskarna. Framför allt framhålls styrka och viljekraft - det kräver mod och handlingskraft för att kunna upprätthålla ett sådant ideal i en pressande situation. Tonen är tidvis överlägsen, *Kamelposten* förklarar att araberna

²¹³ *Djungeltelegraf*, Swed BN XIV, Nr 17, Onumrerat datum 1962, s. 12-13

²¹⁴ *Djungeltelegraf*, Swed BN XII, Nr 1, 16 juni 1961, s. 13

²¹⁵ Ex., *Djungeltelegraf*, Swed BN X, Nr 6, 4 januari 1961, s. 4-6; *Djungeltelegraf*, Swed BN XII, Nr 13, 27 oktober 1961, s. 3, 5; *Djungeltelegraf* Swed BN XVIII, Nr 1, 19 oktober 1962, s. 13

²¹⁶ *Djungeltelegraf*, Swed BN XII, Nr 7, 11 augusti 1961, s. 4

²¹⁷ *Djungeltelegraf*, Swed BN X, Nr 23, 5 maj 1961, s. 3, 6-8

²¹⁸ *Djungeltelegraf*, Swed BN XVII, Nr 2, 26 oktober 1962, s. 2

²¹⁹ *Djungeltelegraf*, Swed BN XVIII, Nr 4, 9 november 1962, s. 2

²²⁰ *Djungeltelegraf*, Swed BN XIV, Nr 5, Onumrerat datum 1961-1962, s. 2

bör förstås som olyckligt lottade syskon i en familj av människosläkten där de själva lever i en ljusare tillvaro.²²¹ Det kan hävdas att tonen i *Djungeltelegraf* är än mer högdragen, där de infödda med soldaternas hjälp också ska “komma upp till en högre nivå”.²²² Detta är i linje teorins del om primitivitet, där starka maskulina kvaliteter krävs för att återställa ordning eller utveckling i en ociviliserad miljö.²²³ *Djungeltelegraf* skildrar inte heller något behov av att stärka soldaternas profession i form av artiklar om hur fredssoldaten är under större press likt *Kamelposten*. Hur dessa två skildringar - det kollektiva jaget och den andre - hänger ihop och differentieras från varandra i tidningarna diskuteras härnäst.

7. Avslutning

7.1 Slutsats

7.1.1 Inledande reflektioner

Övergripande har uppsatsen presenterat hur bilden av den andre producerats i skrift av bataljonerna under två FN-operationer. För att utröna hur bataljonerna ska förstås i form av skapare av denna bild behöver vi först återkomma till tidigare forskning och teori. Den tidigare forskningen pekar mot en svensk samhällelig och kulturell perception om dess militär, land, och roll i världen. Som Johansson,²²⁴ Lundgren,²²⁵ och Kronsell²²⁶ skriver var den svenske soldaten en produkt av sitt samhälle och inget i undersökningen tyder på att det militära skulle vara en *sui generis* i de åsikter som presenteras. Likt Haaland gör - att inte strikt attribuera de negativa drag källorna påvisar till det militära,²²⁷ bör även göras i detta fall då den värnpliktige under 1960-talet i stora drag var en produkt av det svenska samhället. På grundval av uppsatsens socialkonstruktivistiska epistemologi - där språket speglar en normativ samhälls- och verklighetsuppfattning - bör resultatet tolkas utifrån inte enbart utlandsstyrkan utan även hur en del av det svenska samhället fick möta den andre.

- Hur porträtteras mötet med lokalbefolkningen inom de två verksamhetsområdena - Kongo respektive Gaza?

²²¹ *Kamelposten*, Swed BN XI, Nr 1, 21 april 1961, s. 4

²²² *Djungeltelegraf*, Swed BN XVIII, Nr 3, 2 november 1962, s. 5

²²³ Peterson, V. Spike, *Gender, War and Militarism: Feminist Perspectives* (2010), s. 27

²²⁴ Johansson, Eva, *The UNknown Soldier*, (2001) s. 11-12, 27-30

²²⁵ Lundgren, Jarl, 'Värnpliktsarméns förmåga att hitta soldatmaterial' (2009) s. 89-91

²²⁶ Kronsell, Annica, *Gender, Sex and the Postnational Defense: Militarism and Peacekeeping* (2012), s. 27, 29-30

²²⁷ Laugen Haaland, Torunn, *Friendly war-fighters and invisible women. Perceptions of gender and masculinities in the Norwegian Armed Forces on missions abroad*, (2011) s. 93

Detta var den övergripande frågeställning som presenterades för att svara mot uppsatsens syften. Frågeställningen delades sedan upp i underkategorier, vilka behandlade religion, samhälle och kultur, mötet med den andre, och en svensk självbild - eftersom skapandet av den andre och den egna självuppfattningen står i ett dialektiskt förhållande. För att kunna konceptualisera detta ”hur” användes en modifierad version av Petersons feminisering, det vill säga att de nedvärderande beskrivningar som dryftas kan tolkas som uttryck för feminisering eller primitivitet och ocivilisering. Feminisering syftar på negativa stereotypiskt feminina drag såsom irrationalitet, svaghet och passivitet, och primitivitet på mer allmän ocivilisering och inkompetens. Skiljelinjen är viktig för utförandet av undersökningen men vid tolkning av resultatet bör det noteras att båda lutar mot likartade tankegångar - underordning, nedvärdering, och demaskulinisering av den andre.

7.1.2 Det kollektiva jaget och den andre i kontrast

Den egna kulturella identiteten är aldrig så påtaglig som i mötet med det annorlunda då de egna attributen ställs i en särskiljande kontrast. Trots att perceptionen av den andre inte gestaltas likadant i Kongo och Gaza framkommer många likheter i den egna självuppfattningen och hur en svensk FN-soldat idealt bör agera - något som Kronsell skulle beskriva som en maskulinitet reflekterande av folkhemmets värderingar. Vilket nämnts åtskilliga gånger ses det militära utifrån det teoretiska perspektivet som nästintill oskiljbart från maskulinitet till följd av den manliga dominansen - och därför kan de karaktärsdrag som det kollektiva jaget representerar sägas befästa en typ av maskulinitet. Det framkommer även av materialet att den arabiska respektive kongolesiska kulturen av tidningarna tolkas som maskulint dominerad. Enligt uppsatsens teoretiska perspektiv är forandet av den egna självuppfattningen och den andre lika relationellt som skapandet av manligt och kvinnligt - där demaskuliniseringen av den andre befäster den egna identiteten.

Både Johansson och Lundgren refererar till hur de svenska värnpliktiga socialiserats in i en svensk värdegrund,²²⁸ vilket inte tycks vara undermedvetet eftersom svenskar i tidningarna uttrycks ha särskilda förutsättningar för att lösa uppgifter i fredens tjänst. Enligt Galtung krävde FN-uppdraget för de norska soldaternas del inte någon förändring av fördomar

²²⁸ Johansson, Eva, *The UNknown Soldier*, (2001) s. 11-12, 27-30; Lundgren, Jarl, *’Värnpliktsarméns förmåga att hitta soldatmaterial’* (2009), s. 89-91

hemifrån,²²⁹ men faktum är att både *Kamelposten* och *Djungeltelegraf* manade sina läsare till att visa hänsyn till den nya situationen och lämna förutfattade meningar hemma. Just anpassningsbarhet, flexibilitet och strävan efter progression är drag som framlyfts i de båda tidningarna. Materialet påvisar en medvetenhet om en svensk normativ verklighetsuppfattning, ändock beskrivs samtidigt både Kongos och Gazas lokalbefolkning i kontrast som mycket fast i utdaterade seder och bruk gällande exempelvis kvinnoyn, religion, och kulturella seder som barbarisk djurhållning.

Kamelposten och *Djungeltelegraf* tillskriver lokalbefolkningen feminiserande adjektiv såsom "lättsårade", "lättstötta" och "lättpåverkade". Den svenske FN-soldaten å andra sidan sägs vara lugn och stabil med ett balanserat uppträdande. Generellt beskrivs människorna i tidningarna som relativt enkla och sorglösa och skildras i enklare termer av primitivitet, till skillnad från svenska soldater vilka tillskrivs många olika och differentierade egenskaper som krävs i ett fredsbevarande uppdrag. Diverse kommunikationsproblem och aggressioner från lokalbefolkningens sida kan indirekt ställas i kontrast till den kommunikative svenske soldaten. Likt Tullberg²³⁰ skriver påvisar materialet uppfattningen av en kulturell och samhällelig överlägsenhet från svenskarnas sida och en klar bild av svensken i FN:s tjänst.

Då diverse nedsättande beskrivningar av lokalbefolkningen i nedsättande ton kan urskiljas i kontrast till den ideale svenske soldaten i bataljonstidningarna kan antagandet göras att svenskarna åtminstone delvis definierat sitt kollektiva jag i relation till den andre. För att återkoppla till Whitworths och Haalands forskningssammanhang kan önskvärda karaktärsdrag hos svenska soldater sammanfattas med ett fast och balanserat uppträdande, anpassningsförmåga och förståelse. Detta är mer i linje med Haalands fynd hos de norska styrkorna där återhållsamhet och kontroll premieras, då aggressivitet inte föredras eller förespråkas någonstans i materialet.

7.1.3 Elefanten i rummet - en avslutande komparation

Det krävs slutligen en diskussion av det faktum att de termer som lokalbefolkningen beskrivs med skiljer sig åt relativt markant i Gaza och Kongo och även delvis i soldaternas bemötande

²²⁹ Galtung, Johan, & Hveem, Helge *Participants in Peacekeeping Forces* (1976), s. 281

²³⁰ Tullberg, "We are in the Congo now" : *Sweden and the trinity of peacekeeping during the Congo crisis 1960-1964* (2012) s. 103, 257-259

av dem. *Djungeltelegraf* skildrar hur det svenska folket ställer upp med kunskaper för att diplomatiskt hjälpa de infödda till en ny nivå. Någon nationell skyldighet att "exportera den svenska modellen" dryftas inte i tidningen, men möjlighet en slags civilisatorisk plikt att ta över litet av det missionen fått lämna därefter vid självständigheten. *Kamelposten* indikerar inga direkta förpliktelser att instruera lokalbefolkningen i moderna praktiker av detta slag.

Kamelposten beskriver flertalet gånger Gazas samhällsliga och kulturella primitivitet, där exempelvis en fanatisk muslimsk tro kontrasteras mot den balanserade kristna protestantismen. Likväl framhäver tidningen hur civilisation, kultur och vetenskap historiskt blomstrat i Gaza när Sverige fortfarande befann sig i ett "urstadium". Till skillnad från i Gaza tycks inte Kongo ha någon intresseväckande historia eller samhälle och även om Belgien begått grymheter har de lyft landet från sin tidigare än mer primitiva nivå, där 1960-talets afrika behöver "vit" kunskap för vidare utveckling.

Likt diskuterat i sammanfattningen av mötet med den andre beskriver *Kamelposten* tidvis den andre som irrationell, svag och primitiv. Det kan emellertid hävdas att kongoleser i *Djungeltelegraf* attribueras än fler nedvärderande termer och grövre nedsättande ord där afrikanen inte är jämbördig intellektuellt - den andre beskrivs stundom vara på ett barns mentala nivå i termer av primitivitet. Detta gör underordningen och demaskuliniseringen mer frekvent i *Djungeltelegraf* - tidningen manar till och med sina läsare att raka och klippa sig och visa kongoleserna sina ansiktsdrag vilka påvisar en "fullmogen manlighet". *Kamelposten* pekar tidvis indirekt mot liknande tankar, men skriver inget sådant explicit utan framhäver att araberna är "sämre lottade syskon" i en familj av människor. Icke att förglömma är heller just hur *Kamelposten* skildrar vänligheten hos Gazas som ett bestående intryck. Det kan argumenteras för att den simplificerade vänlighet som Galtung beskriver visserligen finns där, men med ett erkännande av befolkningens svåra levnadsförhållanden tycks *Kamelposten* dessutom beskriva en styrka och resiliens mot den hårda miljön.

Noterbart är dock att de nummer av *Kamelposten* där Gaza-bataljon XI roterat ner till Afrika inte påvisar någon annorlunda eller mer förstående syn på lokalbefolkningen, och att *Kamelposten* även skämtade grövre om Kongo än arabvärlden. Det kan spekuleras brett och långt kring varför kongoleser frekvent beskrivs i mer nedvärderande termer än araber. En

given hypotes är graden av våldsamhet i uppdraget - uppdraget i Kongo kan betraktas som fredsframtvängande istället för fredsbevarande - och trots att ONUCs motståndare under konflikten inte var lokalbefolkningen bör det underliggande kunna påverka perceptionen av den andre om miljön upplevs som fientlig. Vilket diskuterats tidigare tycks den kongolesiska kulturen och dess människor upplevts som till synes mer främmande än i Gaza, och *Djungeltelegraf*en dryftar förvisso frågan om "rasproblem" som tycks ha varit närvarande i formandet av diverse "rasliga" stereotyper som är graden grövre än i Gaza. Oavsett har denna studie genom komparation och desmaskulinisering som analytiskt verktyg visat hur Gazas lokalbefolkning betraktades med något större insikt än i Kongo - där underordningen tar sig mer tydliga former. Den andre skildrades inte uteslutande i nedvärderande termer men det förekom frekvent i kontrast till den egna självuppfattningen på båda platser. Detta berättar om uppfattningar bakom den altruistiska och humanitära bild som Sverige officiellt projicerade utåt - inställningar hos 1960-talets utlandsstyrka och bataljonen i form av ett kollektiv, men även troligen inom det svenska folkhemmet i stort. Så följer en vital del av historieforskningen - att låta fördolda och komplexa resultat komma upp till ytan för granskning.

7.1.4 Vidare forskning

Denna uppsats har undersökt och komparerat svenska FN-bataljoner i Gaza och Kongo under 1960-talet och synen på lokalbefolkningen i deras diverse bataljonstidningar. Studien har fastställt att den andre ofta - men inte uteslutande - porträtterades i nedvärderande termer med en koppling till demaskulinisering. Trots att tidningen vädrar krav på förståelse och anpassningsförmåga hos de svenska bataljonerna tyder detta någonstans på att arbetet och kontakterna med lokalbefolkningen inte var problemfria.

Likväl som studien har fastställt att kongoleser porträtterades mer negativt än araber, konstaterades det även att insatsen i Kongo var långt mer våldsam. För vidare komparation skulle det i en större studie av svenska FN-insatser kunna undersökas hur pass mycket negativa attityder gentemot lokalbefolkningen påverkas av uppdragets utformning och om ONUC är särskilt utmärkande i detta avseende. Detta skulle även kunna ge ett tydligare svar på frågan kring varför det finns en gradskillnad i de fall som presenterats här. Det är inte heller givet att ett genusperspektiv behöver appliceras utan även exempelvis ett

organisatoriskt perspektiv - hur bataljonen hanterade perceptionen och bemötandet av den andre under och innan uppdraget. Vilket tidigare nämnt är konceptet den andre i mångt och mycket tidlöst, och det skulle därför också kunna undersökas om det finns någon större skillnad i FN-operationer som utförs i dagens klimat och någon förändring över tid eller landsgränser - en småskalig ansats av detta har här presenteras i relation till Haaland och Whitworths forskning.

8. Källförteckning

8.1 Referenslista

Boréus, Kristina och Kohl, Sebastian, *Textens mening och makt - Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 4 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2018

Ericson Wolke, Lars, *Lessons learned?: svenska operativa och taktiska erfarenheter från Kongokrisen 1960-1964*, 1. uppl., Krigsvetenskapliga institutionen, Försvarshögskolan, Stockholm, 2007

Ericson Wolke, Lars, *Svenska frivilliga: militära uppdrag i utlandet under 1800- och 1900-talen*, Historiska media, Lund, 1996

Galtung, Johan, & Eide, Ingrid, *Some factors affecting local acceptance of a UN Force: A pilot project from Gaza* (1966), i i Galtung, Johan, *Essays in peace research. Vol. 2, Peace, war and defence*, Ejlers, Copenhagen, 1976

Galtung, Johan, & Hveem, Helge, *Participants in Peacekeeping Forces* (1976), i Galtung, Johan, *Essays in peace research. Vol. 2, Peace, war and defence*, Ejlers, Copenhagen, 1976

Haaland, Torunn Laugen, 'Friendly war-fighters and invisible women: perceptions of gender and masculinities in the Norwegian Armed Forces on missions abroad', i Kronsell, Annica & Svederg, Erika, *Making gender, making war : violence, military and peacekeeping practices.*, Routledge, New York 2012

Johansson, Eva, *The UNknown soldier: a portrait of the Swedish peacekeeper at the*

threshold of the 21st century, [Pedagogik, Institutionen för utbildningsvetenskap], Karlstad : Univ., 2001, Karlstad, 2001

Kronsell, Annica, *Gender, sex, and the postnational defense: militarism and peacekeeping*, Oxford University Press, Oxford, 2012

Lundgren, Jarl, 'Värnpliktsarméns förmåga att hitta soldatmaterial', i Holger, Lena (red.). *Fredssoldater: Armémuseum Årsbok 2008/2009*, Värnamo: 2009

Peterson, V. Spike, 'Gendered Identities, Ideologies, and Practices in the Context of War and Militarism' i Sjoberg, Laura & Via, Sandra (red.), *Gender, war, and militarism: feminist perspectives*, Praeger, Santa Barbara, Calif., 2010

Sköld, Nils, *Med FN i Kongo: Sveriges medverkan i den fredsbevarande operationen 1960-1964*, Probus, Stockholm, 1994

Sköld, Nils, *I fredens tjänst: Sveriges medverkan i Förenta nationernas fredsbevarande styrka i Mellanöstern 1956-67*, Almqvist & Wiksell International, Stockholm, 1990

Svärd, Bror Richard, *På fredens slagfält*, Fredsbaskerförlaget, [Norrköping], 2018

Thisner, Fredrik & Garpenhag, Lars, *Försvarmaktens utlandsveteraner [Elektronisk resurs] Historiska aspekter på dagens svenska veteranpolitik, ca. 1956-2010*, Försvarshögskolan (FHS), Stockholm, 2016 <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:fhs:diva-8480>

Tullberg, Andreas, *"We are in the Congo now" : Sweden and the trinity of peacekeeping during the Congo crisis 1960-1964*, Diss., Lund universitet, 2012

Wenneberg, Søren Barlebo, *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*, 2. uppl., Liber, Malmö, 2010

Whitworth, Sandra, *Men, militarism, and UN peacekeeping: a gendered analysis*, Lynne Rienner, Boulder, Colo., 2004

8.2 Källmaterial

FN-bataljon XI Gaza, Sektion 3, Volym Ö1, *Kamelposten*, Swed BN XI, 1961

FN-bataljon XIII Gaza, Sektion 3, Volym Ö1, *Kamelposten*, Swed BN XIII, 1961-1962

FN-bataljon XV Gaza, Sektion 3, Volym Ö1, *Kamelposten*, Swed BN XV, 1962

FN-bataljon XVII Gaza, Sektion 3, Volym Ö1, *Kamelposten*, Swed BN XVII, 1962-1963

FN-bataljon XIX Gaza, Sektion 3, Volym Ö1, *Kamelposten*, Swed BN XIX, 1963

FN-bataljon X Kongo, Sektion 3Ö, Volym F35; *Djungeltelegraf*, Swed BN X, 1960-1961

FN-bataljon XII Kongo, Sektion 3Ö, Volym F38, *Djungeltelegraf*, Swed BN XII, 1961

FN-bataljon XIV Kongo, Sektion 3Ö, Volym F49, *Djungeltelegraf*, Swed BN XIV, 1961-1962

FN-bataljon XVI Kongo, Sektion 3, Volym F40, *Djungeltelegraf*, Swed BN XVI, 1962

FN-bataljon XVIII Kongo, Sektion 3E, Volym F39, *Djungeltelegraf*, Swed BN XVIII, 1962-1963